

Victoria Heikels korrespondens 1900-1908 copyright Ulla Wikander

utskrivnen av Ulla Wikander (401118-4001), prof em i ekonomisk historia vid Stockholms universitet och Victorias barnbarn. Skrivet under 2010 - 2012 och rättat senare också 2017.

Hanna **Viktoria Gullstrand** (27 maj 1883 - 20 maj 1919), gift m **Gunnar Gabriel Heikel** (30 juni 1880 - 5 maj 1919) dr. ingenjör (examinerad doktor i kemi i Hannover, dec 1904). Förlovade 1903. Giftna den 24 december 1905 i USA¹. Hemkomna till Norden 1908. Namnsdag i Finland den 24 februari.

UW har ibland infört nytt stycke i texten för att göra den läsligare. Detta gäller generellt i allt här renskrivet. Alla **fetskrivningar** är UWs egna betoningar/

+++

1900

Hököpinge 3 Aug. 1900.²

Snälla Ejnar!³

Tack för ditt bref! Men du får akta dig, så att du inte kommer till förtret med något. Tänk, om hästen bitit dig på ömtåligare ställen. Du skulle kunnat få men däraf hela ditt lif. Det har väl gått öfver nu hoppas jag. Får du inte gå med i ?pris?kammaren, då husbonden går dit? Ni kunde ju taga Er lite "?...?midda" där emellanåt.

I går qväll kommer Victoria och Torsten hem från Trää. De voro nöjda med sin färd. Nu få de minsann annat att göra, ty bärplockningen pågår som bäst. Här är en väldig trafik med gummor och korgar. Anshelm har hulpit oss ett par dagar. Troligen kommer han i dag, Fredag, också, så att vi bli en hel styrka. Ragnar har flitigt hållt ut. Bären kosta 15 öre litern för de röda och 20 öre för svarta.

Faster Johanna från Eslöf var här i Söndags och Måndags; hon fick en laddning bär med hem. Jag reste med henne till Malmö, där hon köpte en spis på Husqvarna.

Hösten har nu påbörjats. Flera hafva huggit råg och till och med korn. Vädret är icke just lämpligt för höst, ty det regnar omväxlande med solsken. – Ifall det skall bli fråga om, att du skall följa med och hugga säd, kan du gärna säga, att det kan du icke, ty det har du inte förr gjort. Jag anser det vara för styft för dina krafter ännu.

Nu skall jag ut och hugga gräset å gräsplanerna; som du vet, är det ju icke det lättaste. Så har jag mera att klippa på häckarna och så skulle jag

¹ Se brev nedan daterat den 19 november 1915 för datum. UW vet att de gifte sig 24 dec 1905 i New York men om i staten eller staden NY är oklart, vet under vilka omständigheter de gifte sig och inte heller när de, var för sig och Gunnar först, reste över eller med vilken båt. Det går kanske att ta reda på?

² Brev lånat i aug 2010 av Ulla Gullstrand; åter till henne.

³ Victoria far Lars Jönsson Gullstrand skrev brevet till sin son Einar, 15 år.

hjälpa till att plocka bär och sedan passa grisen och vakta hönsen; sedan se om murarna, som äro i tag med putsningen invändigt o.s.v. –

Som du finner, kan jag också hafva att göra. Därföre får jag nu säga dig farväl och sänder en hel knippa hälsningar från oss alla samt Anshelm. Helmer skall nu resa till sin post, där han dagligen tjänstgör, och får han brevet med sig. Adjö med dig! Du hälsade väl Nilsson från far? Gör det annars nu! Far din.

+++

Malmö 18 Augusti 1900, Regementsgatan 20, Telefon 14 66.⁴

Brevhuvud med en bild av en flicka som sitter på en månskära och så texten:

Aktiebolaget Amerikansk Cycle Import

Eli Pettersson & August Lindblad

Birger Jarls Bazar

Riks-Telefon 22 85 Kontoret / Allm. Telefon 3 82 Verkstaden, ankn / Allm.

Telefon 3 82 Butiken/ Allm. Telefon 123 82 Afdeln för uthyrning.

Allm. Telefon 9 19 Lager & Tillbehörsafdelningen. Telegramadress: Cycleimport.

— En-gros-lager af VELOCIPEDER samt LÖSA DELAR, MATERIAL och VERKTYG för Velocipeder.

— Generalagenter för The Western Wheel Works, Chicago och The Dunlop Pneumatic Tyre Co Ltd, Coventry.

Käre bror!⁵

Mor och Far bad mig skriva till dig i dag. De fick ditt bref i går. Som du ser får du ett extra fint skrifpapper denna gången.

Jag har nämligen fått plats i cykelaffär på kontoret. Jag är alldeles ensam med en springpojke och en "bobbe" i affären. Principalen är ute och reser. Lön 30 kr strax och efter 3 m. 40 kr. Jag har så ledigt, jag sitter och syr hela dagen. Både jag och Helmer resa hem, in på första tåget och hem, jag på sjuan och Helmer på sista tåget. Till nästa år får jag cykel till inköpspriset det blir lifvat. Hur trifs du nu om dagarne? Snart kommer du ju hem igen. Då får du nog bättre. Du kan gärna telefonera hit en gång om du vill. Inspektoren betalar nog. Telefon No 1466. Jag får lov att telefonera så titt jag vill. Helmer och jag skola bo inne till vintern. I dag kommer far här in. Jag väntar honom närsomhelst. Sen skall vi ut och se på rum. I dag skall jag och Helmer taga hvars en cykel och köra ut lite samman. Jag får lof och låna ut till mina bekanta. Det blir nog för långt och rida ända till Trää, men du kan ju fråga inspektoren. Jag går och dricker kaffe hos fru Lindqvist.

Min adress är Fröken Victoria Gullstrand, Crescent-affären, Regementsgatan 20, Malmö.

Du kan gärna skriva till mig en gång. Hör du det. Och nu adjö med dig. Hälsa "spektorskan" och ?kil?ungarne. Sof godt.

⁴ Brev lånat i aug 2010 av Ulla Gullstrand. Kopia för Åbo.

⁵ Victoria 17 år skrev till sin bror Einar 15 år.

Många hälsningar från hemmet

Din syster Victoria

I hörnet: Skicka ett vykort från Helsingborg till mig när du kommer dit. Glöm det inte.

+++

1901

/Med annan handstil, troligen Gunnel Wikanders: "1:sta brevet. Pappa 20 år. Mamma 17 år." Här börjar en serie kärleksbrev från Gunnar Heikel till Victoria Gullstrand.

Gunnar studerade sedan hösten 1900 vid Königliche Technische Hochschule i Hannover, som sedan 1899 hade fått status som universitet och därmed rätt att graduera doktorer. Det var en av de äldsta och största högre läroanstalterna i Tyskland, grundat 1831 och inhyst i det slott som bebotts av ätten Welf. Det hade blivit ombyggt inuti för att passa för undervisning och hette naturligtvis Welfenschloss. År 1900 uppges staden Hannover ha haft 236 000 invånare och den hade varit i kraftig expansion under hela 1800-talet. För sin tid var det en mycket stor stad./

+++

Hannover 20/1 1901

Min Allerbästa, Söta Fröken!⁶

Då Ni, min Fröken, emottager detta bref och ser det komma från Hannover, tänker Ni naturligtvis alldeles säkert, att gossen med de små retande munstaschern, han som har en till sjuklighet gränsande vykortssamlingsvurm och, som därför korresponderar med ett otal såväl bekanta som obekanta flickor, ja, att han som är så stolt på sig, att han af gunst och nåde gifvit Er tillåtelse att på långt håll, då han nästa gång infinner sig i Malmö, taga hans retande munstascher i betraktande, att han nu kanske för att ännu ytterligare bedyra för Er, om den öfvermänskliga makt hans fjun på öfverläppen utöfvar på det täcka könet, skrifver till Er detta bref. –

Att Ni misstagit Er i denna förmodan, märker Ni dock säkert såsnart Ni börjat läsa brevet. Dock äro äfven dessa rader skrifna af en finne, af en god bekant till herr Mömmö, äfvensom till de högt uppskattade Malmögossarna Zadig och Hilldorff, tillsammans med hvilka sistnämnda jag här på tekniska högskolans kemiska laboratorium i mitt anletes svett under flera månader arbetat på och slutligen äfven uppfunnit den numera så världsberömda patentsalvan om hvilken äfven Ni, min gullgullockade Fröken, så mycket hört talas om äfven i fruntimmerskretsar, och genom hvars underbara värkan bl. a. på några timmar de bedårande munstascher på herr – nej, ursäkta fröken Mömmös öfverläpp

⁶ Det allra första brevet från Gunnar Heikel till Victoria Gullstrand.

uppstodo, med hvilka han nu lyckats fullständigt blända det täcka könet. Omnämnda herr Mömmö är därför ett af de bästa reklam, för vår salvas äkthet och obesvikliga värkan och hoppas jag äfven Fröken är vänlig och rekommenderar vår salva bland sina herrbekanta i de skånska bygderna. Äfven fruntimmer, som gärna önska sno herrars munstascher, men af en eller annan orsak sakna tillfälle därtill, kunna med fördel begagna salvan, som säkert skulle framkalla en yppig munstasch på deras öfverläpp. Beslöto t. ex. 20 unga damer att begagna sig af salvan, blefve munstascher säkert på mode hos det täcka könet, hvilket enligt min smak helt säkert klädde dem bättre, än den genom korsetten sammantryckta getingmidjan gör det. - - - - -

Vet Ni, min söta Fröken, förliden natt drömde jag en mycket märkvärdig dröm, hvars betydelse jag, ehuru väl hemmastadd i astrologi och metafysik jag ännu ej lyckats utransaka. Jag drömde nämligen, att jag vandrade i en ödlig, eländig och obebodd trakt, fåfängt spejande efter någon fridfull människoboning, där jag i ro kunde få luta ned min trötta kropp och låta mina oroliga, upprörda tankar njuta en stunds vederqvickande hvila. Långt i fjärran blef jag då varse ett föremål, svart till färgen men till storlek och form liknande en 8 kronors sockertopp; ju närmare jag kom, dess större växte tornet och till slut upplöste sig dess form sig fullständigt i molnen. Då jag var vid foten av tornet märkte jag till min stora bestörtning och rådlösa häpnad, att detsamma bestod af skinn på så sätt att det nedtill var af vanligt stöfveldskinn, men upptill af det finaste balskoläder. En oemotståndlig, öfvermenschlig kraft förde mig med hvinande fart ända upp till tornets högsta spets, som svigtade förfärligt i den kalla aftonvinden. Huru det var kom jag i min stora förskräckelse att trycka på en liten knapp i lädret, då i samma ögonblick – jag ryser vid tanken därpå – med ett oerhördt brak en stor mängd väldiga basuner sprungo ut ur tornets sidor, hvilka började så öronskärande och luftomskakande blåsa, att hela det ståtliga stöfveldskinnstornet började lossa i sina fogningar och störtade med ett väldigt brak till marken. Till all lycka fick jag, undertecknad, tag i ett temmeligen stort läderstycke, - priset i Malmö kunde vara på ett sådant 167 kronor – som jag krampaktigt fasthöll och hvilket af vinden fördes långt bort öfver land och haf, tills den mäktige Tor, hvilken jag i min ångest hvarje minut anropade, i sin stora nåd lät skinnbiten småningom sänka sig och jag blef stående, nej först föll jag dock omkull, i den mest natursköna trakt jag någonsin skådat.

Ja – kunde mina tankar kläda sig i form ljuvare än musikens och mildare än sångens, kunde jag dock ej för Er, min Fröken, skildra den nejd jag befann mig uti. Jag var flyttad i sagans och elfvornas land. Hvarje blomma, hvarje buske, hade lif. I furornas sus och dova hviskningar, kunde jag höra ord, fulla av längtan, kärlek och ömhet. Näktergalens driller på de prasslande björkarnas gröna grenar var en lofsång, mild som ett oskyldigt barns första joller och bäckens ystra skvalpande mot strandens stenar, uppfyllde mitt hjärta med en känsla så lycklig, så nöjd, så full af ömhet, som jag aldrig förut erfarit. Mellan björkarnas och granarnas i den milda aftonvinden svajande stammar kunde jag ser det stora, sköna hafvet i hvars med solglitter uppfyllda spegel himlahvalvet

långt borta i fjärran förenade sig sammansmältande i detsamma med samma lugn, med samma frid, som då en trogen själ förflyttas från tiden i evigheten. I detta hänförelsens ögonblick förvandlades en blyg oskyldig nattviol till en tärna, skön som dagen och mild som våren, - ja, hennes utseende kan jag ej förklara för Er, min älskansvärda Fröken, men så uppfylldes jag av hennes skära väsen outsägliga ömhet att hennes bild aldrig ur mitt minne kan utplånas. Vi fattade hvarandra om lifvet, vi njöto af hvarandra kärlek, såsom ingen dödlig kan njuta; vi smulto samman i hvarandras väsen och i den omgifvande naturens. Vi förstodo hvarandra så väl, emedan vi båda kunde höra naturens tankar, dessa suckar, som strömma ut ur naturens rena oskyldiga, ömma, alla omfattandes väsen. Vi voro lyckliga vi, vi voro i åtnjutande af himmelsk för andra förborgad kärlek. - - - - -

Sådan var drömmen - o finge man alltid drömma sådant! - - - -
Kanske Fröken delar herr Mömmos vurm för vykortssamling och därför gärna önskade sig någonting vackert i den vägen. Något så vackert, som jag ville sända finns dock säkert ej i hela Tyskland ja - ej i hela världen. Vill Fröken se värkligen vackra vyer och nejder råder jag därför Fröken att någon afton, då Ni känner Er mer än vanligt ensam och upphöjd öfver det alldagliga, - ty sådana stunder antar jag att Fröken nog har, att då när allt är tyst och stilla omkring Er, släcka lampan och sätta Er i ett ensamt soffhörn och tillsluta ögonen, och Ni skall få se huru den ena taflan himmelskskönare än den andra upprullas för Edra ögon, ehuru de i själfva verket äro slutna. För att se med andens ögon, bör man tillsluta de lekamliga. - - - Jag hoppas, min snälla Fröken, att Ni dock har vänligheten svara mig på detta bref och säga, hvad Ni tänker om den märkvärdiga drömmen. I det jag ber om ursäkt att jag, ehuru alldeles obekant tar mig friheten sända Er ett så långt bref - det är så med mig att jag ej vill kunna sluta då jag engång fattat pennan - tecknar jag med högaktning och vänskap:

Gunnar Gabriel Heikel

från Wasa stad i det sorgbetungda Finland

Adr. Hainhölzerstrasse 31 I

Hannover

+++

[UW Victoria Gullstrand svarade, ganska fort - men hennes brev finns inte bevarade]

+++

Annan handstil: "(2:dra brevet)"

Hannover 27/1 1901

Min älskansvärda, högtvärderade Fröken!

Min allra hjärtligaste och uppriktigaste tack för Ert vackra, vänliga, veka och qvinliga bref. Det var så öppet och oskuldsfullt, så förtroligt och varmt, den blyga nattviolens svärmiska tankar hade säkert funnit uttryck i de sköna orden - - - -

Förvånad blef jag att så snart få svar af Er, men jag antar, att ni lät känslan leda Er och så bör en qvinna alltid göra. Handlar man emot sin känslas maning, ja, då är man ej mera i harmoni med sig själf, man känner sig söndersliten och olycklig. - - - -

Jag för min del känner mig ofta så ensam, ehuru jag har människor öfverallt omkring mig, ja, just dessa göra ensamheten än mera tryckande än mera svår; där finnes dock ingen – ingen, som kunde fullständigt förstå mig, och därför är det nu för mig en sann glädje och tillfredsställelse att kunna skriva till Er, min redan ganska välkända Fröken, ty att Ni är öm, vek och känslig det vet jag. - - ---- --

Icke så lite förvånad och bestört blef jag öfver det Ni, min Fröken, kunnat tro det jag möjligen skrivit det sista brevet efter någon bok. Jag, en finne, kände mig, sanningen att säga ej så litet kränkt i min heders- och rättskänsla. Såsom skämt har jag det dock uppfattat och det var det ju också! Ni tyckes äfven, min kära Fröken, betvifla äktheten af min dröm, och ej anser jag ju det heller för märkvärdigt, om Ni ej skulle sätta tillit till den, ty rätt är det att betvifla allt, förrän man säkert vet det, så gör äfven alltid jag, och i detta hänseende likna vi således hvarandra. Saken förhåller sig nu emellertid så, att jag värkligen sett en sådan dröm, men i vaket tillstånd, och just då, när jag skref till Er, målade den sig som skarpast för mina ögon. –

Ni sade det vara för Er den största jordiska lycka, att få yppa Er tanke om min dröm och nu anser jag som den största jordiska lycka mig hittills någonsin vederfarits den, att Ni, min söta Fröken – just Ni, och ingen annan värkligen yppat Er tanke, så djup, så skön, så varm. Enligt Er mening, skulle stöfvlskaftskinnnet påminna mig om min ovärdighet gentemot det täckare könet & balskolädet, påminna mig om ödmjukhet och tillbakadragenhet och lära mig afsky egenkärlek och själfviskhet, hvilka sistnämnda egenskaper jag äfven alltid ansett för de fulaste hos en människa. Den rätta ödmjukheten består dock enligt min mening ej däri, att man på allt möjligt sätt nedsätter sig själf, utan däri att man visar sig sådan man är, med alla såväl sina förtjenster som brister. Huru hade annars Kristus kunnat säga om sig själf: "Jag är ren och ödmjuk af hjärtat" - - - - -

Här i världen kommer man nu dock ej tillrätta med balskoläder likaså litet som man gör det med endast stöfverskaftskinn. Uppträdde jag med skodon, förfärdigade af den senare slaget i en fin balsalong, kände jag mig säkerligen ganska enkel och generad och vore jag en kall vinternatt i någon af Lapplands skogar, där jag genom fjällhöga drifvor finge bana mig väg, och vore då klädd i balskor, - ja, då funne jag min säkra graf i den dystra drifvan. För att världen skall vara fullständig behöfves alltså båda läderslagen (därför måste ju äfven tornet vara byggt af dessa två) och för att jordelifvet skall vara lyckligt, för att människorna skola kunna bestå tidens stormar behöfves såväl man som qvinna. Då en qvinna funnit en man, som hon kan älska af hela sitt innerliga hjärta känner hon sig himmelskt lycklig, icke sannt?; förutan kärlek är hennes lif öde och kallt. Hon är ligt en spån på villande haf. - - - -

Angående basunerna citerar Ni strofen: "Den som aldrig kärleks smärta känt, han håller ej dess sällhet smakat." Författaren till dessa ord påminner jag mig ej, dock vågar jag säga att, ehuru jag ju nog uppfattar meningen af hans ord, han uttryckt sig otydligt ja nästan oriktigt. Kan det finnas smärta i verklig kärlek? Har man kärlek, känner man sig uppfylld af en outsäglig himmelsk sällhet, man känner sig upplyftad öfver alla jordens trånga gränser. Tanken i citatet är, tror jag dock denna: Den, som ej känner sig ensam och olycklig, så länge hon ej åtnjutit verklig kärlek, kan ej håller någonsin njuta af kärlek. Att afven Ni, älskvärda Fröken, uppfattat orden på samma sätt, märker jag däraf, att Ni förhåller mig huru härligt det skall bli, då jag når målet. Ja, att jag då känner mig lycklig och säll, det vet jag säkert. Äfven jag instämmer med hänryckning i utropet: Vivat amor, såsom de gamle romarne det utropade. - - - -

Ja, det är sannt, att det susar omkring mig, att jag ej vill kunna stå på den vacklande marken, fötterna halka undan mig och jag sträfvär i mörkret efter det ljus, som skall leda mig på fast mark i lyckans grönskande skogar. Den blyga, rena, oskuldsfulla nattviolen spejar jag efter och kanske ej min sökan är fåfäng, kanske endast några stapplande steg och jag ser henne redan, ser henne förvandlad till en ljuvlig tärna, med ett hjärta af gull, som jag kan, om jag har rätt, att sluta i min famn och att kanske äfven trycka mina läppar mot hennes. - - -

Ja då, då jubla alla naturens andar, då smälter hela naturen tillsammans, sjunkande i milda, vemodiga kärleksdrömmar och då – "röra sig blommorna för vinden likt klockor, förkunnande kärlekens seger", victoria amoris – såsom Ni, min söta Victoria, så outsägligt vackert uttrycker Er. Att Ni det ej skrivit efter någon bok, kunde Ni ha lemnat oomtaladt. - - - -

Att min blyga nattviol synes mig skön, att hennes ögon afspegla mildhet och oskuld och hennes armar trofasthet, därtill kan jag intet, att hennes hjärta är af gull, det vet jag – af gedignaste gull, som aldrig kan befläckas af någon orenlighet - - - -

Min späda nattviol! Huru skulle jag kunna bryta henne, huru skulle jag kunna tillfoga min lyckoblomma, min ögonsten, min lefnads ljusa engel, någon skada! Nej! i mina armar slutet i kärlek, skulle hon känna huru hon hvarje minut tillväxer i styrka, hennes kärlek skulle svalla upp som en stormvåg mot den bergfasta klippan, hennes späda stängel skulle äfven då säkert sluta sig kring mig, och blomman ännu i knopp, skulle öppna sig fullständigt, skulle breda ut sin kalk och bestänka mina läppar med den ljuvaste honung. –

Ni har alldeles rätt, min Fröken, då Ni tror att jag sätter så stort värde på skönhet, det gör jag – men på den innre skönheten, på hjärtats adel och själens skönhet. Hvad Er min Fröken beträffar, vet jag att Ni, såsom Ni själf säger är långt ifrån ful. Ert hjärtas renhet och godhet måste lysa igenom Edra ögon. Huru jag kom mig att skriva till Er, vet jag knappast själf, en lycklig ingivelse var det i alla fall. Adressen fick jag veta af Mömmö. Jag ber Er, min Fröken, att hvarken skriva något till Hilldorf eller Mömmö, om att jag är i brevväxling med Er; det skulle förtaga all trefnad. - - - - -

En märkvärdig inkonsekventhet har jag märkt hos Er; Ni kunde kalla Mömmös munstascher retande, och dock tyckes Ni hafva en formlig afsky för allt hvad munstascher heter. För öfrigt anser Ni för alldeles naturligt att äfven jag har munstascher, jag, uppfinnaren af den berömda salvan, men det träffar nu så, att jag äfven i detta fall fullständigt delar Frökens mening, näml. att skägg är i hög grad vanprydande och består mig därför med mycket litet af den varan. Små, mycket mjuka och sammetslena munstascher har jag visserligen, här ej nännats raka bort dem, och med tiden växa de väl större. Alldeles säkert komma de ej att förorsaka någon obehaglig kitsling vid kyssning. Fröken skall näml. veta, att jag endast är 20 år, dock har jag hunnit vara tre år student och under ett helt år såsom frivillig aftjenat min värnepligt, så ej är jag alltför oerfaren ändå ⁷ - - -

Det gläder mig högeligen, att Ni, min Fröken, ej alls vet hvad det är som kallas korsett, bäst att Ni aldrig försöker, ej helst för nyfikenhetens skull, taga reda på hvad det egentligen är för slag. Jag gladdes mycket åt den tappra och käckta gensagan jag fick för mitt skämt om getingsmidjor. Just så skall en flicka veta svara på oförskämdheter. Dock, min Fröken, måste jag förehålla Er en sak. Ni kallar helt enkelt och ogeneradt kyssandet för en schön sport. Detta är nu ett alldeles för trivialt uttryck för ett så heligt sakrament. Hvar kyssen egentligen är, hvilken sällhet den skänker, det tror jag ingen människa ännu kunnat fullkomligt förklara och Ni kommer nu helt dristigt fram med den nya läran, som ju äfven på mångt håll accepterats. Kyssandet är en sport. Att drifva det som sport är dock ganska farligt, hvad äfven Ni själf ju öppet medger, att de som äro sköna till det yttre få genomgå så stora faror och den största faran för dem är just den, att de vänja sig vid kyssandet på samma sätt som vid skridskoåkning, segling eller annan sport. - - -

Hvad nu den där salvan beträffar så vill jag ej skicka någon ask såsom prof, jag börjar för öfrigt äfven själf småningom inse det orätta i att vara medel i Skaparens hand för människoslägtets förfulande, samt att inhösta penningar, ockrande på enfaldiga människors smaklösa fåfänga. - - -

Det kan nog så lätt hända att jag i Sommar reser hem genom Malmö, för att personligen blifva bekant med Er, min söta Fröken, och hoppas jag då få smaka en bit pannkakstårta, de Ni själf bakat. - - -

Er öppenhet och förtrolighet gentemot mig i Ert bref glädde mig mycket; jag själf har kanske en alltför öppen natur, men därför tycker jag om

⁷ Se Ivar Heikels beskrivning av denna möjlighet i hans Minnen från ... 1946: 73-94. Troligen gjorde också Gunnar denna förtida ettåriga värnplikt i Vasa Skarpskyttebataljon (Tredje Wasa finska skarpskyttebataljon) Denna vapentjänst gjordes av ett lottat urval ungdomar fram till Bobrikoffs regim. Mellan 1881 och 1901 hade det funnits 8 bataljoner i Finland, och en värnpliktslag. När Bobrikoff fick makten försökte han integrera den finska armén med den ryska vilket orsakade mycket motstånd. Efter flera år upplöstes den helt 1905/06. Se också Vasa stads historia IV: 504f om hur prosten Joel Heikel gjorde för att både vägra och inte vägra att läsa upp den nya värnpliktsförordningen under gudstjänsten vilket ingick i hans åliggande. Han uppmanade dem som inte vill höra honom läsa upp den att lämna kyrka. De som var kvar skrek så att han inte kunde göra sig hörd. Han avbröt. Och i polisförhör påstod han att hans närsynthet förhindrat honom att se vilka som ropat och tystat honom. I Vasa stads historia IV 2006: 512 står också att J A Heikel tillhörde efter 1903 dem som blev aktivister i motståndet mot russifieringen – tillsammans med sådana som Augusta Krook m fl. Men inte mkt mer direkt om Joel Heikel.

sådana som i det fallet likna mig själf. Det är ett dumt tal, att kontrahenter söka hvarandra, nej till naturellen kan man och är det äfven bra att vara olika, men åsigterna måste vara desamma. Sanningen i ordspråket: "lika barn lika bäst" kommer aldrig att kunna bestridas. - - - - -

Ja, Ni må tro, min Fröken att vi ha sorgliga tider i Finland. Allt hvad för oss är heligt och rätt krossas, skändas och hånas. Ni skulle veta hur mycket tårar dessa tider gjutits i mitt dyra fädernesland, tårar liknande de som fälles då allt det bästa och ädlaste menniskan eger, med våld och list fråntages henne. O! när skall våldets och onskans makt krossas! när skall den i mörkret glimtande ljusgnistan belysa allt dunkelt! – Natten har äfven nu omsvept sin mörka mantel öfver hus och gator, men dock är det ljust invid mig. O, hade jag alltid ljust och varmt omkring mig! O, brunne min lampa framför mig hela lifvet! O, hade jag ett ljus inom mig, som upplyste allt på min lefnadsstig. - - - -

Jag känner nu i denna stund en oemotståndlig lust, att af hela mitt hjärta, hela min själ få önska "god natt", men – ingen är vid mig, allt är så tyst och så stilla, jag känner mig så ensam och dock så öfverfull af kärlek och ömhet – men, ack – ingen är vid min sida! - - - - -

God natt, min Fröken och tusen tack, att Ni beredit mig glädjen att få skrifva till Er och tänka på Er. De allra hjärtligaste hälsningar af Eder uppriktige och hängifne vän

Gunnar Heikel
Hainhölzerstrasse 31 I
+++

Hannover 10, II, 1901

Min alltid ihågkomna Fröken!

Min innerligaste tack för Ert bref! Jag blef [brännskada] sanningen att säga, litet orolig [brännskada, några rader] på [brännskada] funderade på om jag möjligtvis skrivit något som på sätt eller annat kunnat sårå Er, men kunde dock ej i mitt minne återkalla något sådant. Qvinnohjärtat – tänkte jag för mig själf – jag kan icke utransaka det – men, ack, finge detta hjärta tillhöra mig, finge jag höra det klappa vid mitt eget, finge jag se det öppna sig för mig – o, kunde jag få smaka den ömhet, den sällhet, den – kärlek, som flödar ur dess innre. - - - -

Af kärlek skapade Gud världen, och allt sedan dess går denna samma gudomliga kärlek, som en mäktig, allt sig medryckande fors genom skapelsen. Hvad [brännskada] lifvet[brännskada] kärlek som allt [brännskada] ädlar, allt renar och som kan skapa jorden till en himmel! - - - -

O, huru märkvärdiga äro ej ödets lekar! Hvem var det, som hviskade till mig, att skrifva till Er, just till Er och till ingen annan. Ehuru jag aldrig sett Er, kände jag mig genast vid första brefvet så ovanligt öm och varm om hjärtat, ja, - hvarför vågar jag ej säga det – Ni är den blyga, oskuldsfulla, rena nattviol, som jag drömt om och som både dag och natt sväfvar i mina tankar, Ni är min levnads ljusa engel, som alltsedan första gången jag hörde Ert namn nämnas,

stått för mina ögon. O, min Fröken, finge jag kalla Er min egen lilla älskling, min allra sötaste lilla gullviva. Hvilken kärlek, hvilken lycka, att Er en gång uti famn få trycka, få ha min egen älskling sittande i mitt knä, lindande sina små lena armar kring min hals och räckande sina läppar de mina till mötes, ja, tror Ni – då finge jag säkert säga du – tror Ni, att jag då kunde tala något; nej, allt på jorden, allt skulle sjunka då i en utsäglig tystnad – men lyss – en englasång, så ljuf, så öm så mild, skulle försätta den af nattviolens doft uppfyllda luften i en vän dallring. All sällhet på jord och all lycka i himmel, såge vi i det vi blickade in i hvarandras ögon. - - - - -

”Ni skall helt säkert finna och vinna Er blyga nattviol och hon skall icke känna sig minst lycklig”. Kunde det kanske vara missförstånd eller egenkärlek å min sida – men nej – kärlek var det – att jag uppfattade dessa ord i Ert brev så, att Ni ej ville utesluta Er själf från nattviolernas antal och att jag således kunde vinna just Er. – Ni min så utsägligt efterlängtade, lilla, väna nattviol. Ni säger, att om jag funne min nattviol, tänkte jag naturligtvis ej på Er – nej min älskade Victoria – då vore mina tankar, min längtan, mitt hopp fäst endast på Er, min enda fröjd vore att både dag och natt drömma om Er och den största glädje att skriva till Er; till ingen missuppfattning skulle det leda, utan tvärtom skulle vi då först verkligt rätt uppfatta hvarandra. Då finge Ni tryggt sjunga dessa ord tagna ur en finsk folksång: ”On siellä tyttöjä, on komioitag kultani silmät ej katsele noita” d. ä. Där finns flickor ja där finns sköna, dock min älsklings ögon de ej se på dem. - - - -

Ni tänker, icke sannt; - jag känner ju icke honom det ringaste, han är alldeles främmande för mig – ej kan jag ju lita mig på honom. Men hvad är det som fruntimmer och herrar för det mesta bruka tala om då de äro tillsammans. Hör man där något enda allvarligt ord, är det ej bara tomheter, flirt, nojs och skoj. Om mig kan jag säga, att jag för det mesta är allvarsam, men kan dock äfven ibland skämta. Om vi i våra bref ha skämtat med hvarandra, har det dock för det mesta varit allvar. Vi hafva redan lärt känna hvarandra rätt väl, tack vare vår ömsesidiga öppenhet. För mig hade det varit ganska svårt, att skriva detta bref, utan att yppa de känslor, hvaraf jag och mina tankar alltigenom besjålas. Jag är alltid öppen, har svårt att undertrycka mina djupaste känslor, och lifvet vore mig tungt att bära ja jag kände kärlekens smärta djupt om jag länge måste sväfvä i ovisshet angående nattviolen, min efterlängtade älskogsblomma. Vill hon verkligt öppna för mig sina kronblad – vill hon öppna för mig sitt lilla hjärta af ädlaste gull, vill hon låta mig smeka hennes kind och leka med hennes utslagna lockar. –

Min älskade Victoria, Ni sade Er icke sätta värde på den yttre skönheten och det gör icke jag håller – men dock, kan Ni tänka Er glädjen, utan ett lysande ögonpar, kan Ni tänka Er hoppet utan längtansfulla blickar och utsträckta armar, kan Ni föreställa Er kärlek utan att se ett ansigte uppfyllt med ljus och sällhet och känner Ni ej äfven vid åsynen däraf Er själf uppfyllt med samma glädje, samma hopp, samma kärlek. Menniskan är ej ännu fullkomnad, förklarad, hon är fjättrad vid jorden stoft. Men, icke sannt, jorden är dock härlig och skön. Där finns af allmaktens kärlek danade öfverjordiska,

himmelska former genom hvilka den gudomliga osynliga sällheten strålar. Min älskade Victoria, det dröjer kanske länge, ja, skall någonsin den lycka mig beskåras – förrän vi få blicka – vi alldeles ensamma – i hvarandras ögon, därför kände jag mig glad och lycklig, att få ega Er bild, såsom alltid påminnande mig om den oskuldsfulla nattviolen, som jag så länge sökt, men ock slutligen funnit. Jag skall nog äfven sedan sända Er mitt fotografi, för tillfället har jag ej något, men skall snart låta taga; för resten vet jag ju ej alls, hvad Ni, min älskade Victoria, tänker om detta bref. Ni må tänka, hvad Ni vill, behåll det emellertid för Er själf och skrif dock ett svar på det jag må få smaka endera kärlekens smärta eller dess ljufhet. - - - - -

Är det orätt att önska sig kärlek, frågar Ni. Sådana människor som icke göra det och som icke själf kunna älska, det enda himmelska som på vår jord finns, vid deras blotta åsyn känner jag nordanvinden kall och isande genomtränga både min kropp och själ och jag känner huru jag börjar frysa till en isklump. Den, som anser kärlek, själens ömmaste känsla för barnsligheter, han har aldrig hvarken själf älskat eller blifvit älskad och antingen af oförstånd eller afund och egenkärlek vill han missunna andra denna jordelivets högsta sällhet. Okänsliga, kalla människor finns det öfverallt, man kan skatta sig lycklig därför att man själf har ett hjärta, sådant som Gud det ämnat – fullt av kärlek. -----

Åter har den dystra natten kastat sitt täcke öfver jorden, så full af sorger, full af synder, men dock så skön så härlig, emedan kärleken genomtränger densamma. Jag känner mig icke sorgsen. Jag känner mig lycklig och säll, ehuru ingen är bredvid mig, ty jag tänker på Er min älskade, efterlängade nattviol jag ser Er ligga ren, oskuldsfull och blyg, i Er mjuka bädd, ögonlocken äro slutna, munnen den lilla näpna krusas i ett vårligt leende och de utslagna hårlockarna omsluta Ert hufvud på kudden. Bredvid sängen ja sittande på bäddkanten, ser jag en engel betrakta Ert anlete med ett himmelskt sken i de leende ögonen, bevarande Er för allt ondt allt orent och all synd, som de människor, hvilka ej kunna fatta kärlekens renande kraft, skaffat i världen. - -

Mycket hade jag, min älskade Victoria, att säga Er ännu, men jag hoppas jag i nästa bref kan uttrycka mig ännu mera öppet och klart. – God natt, min allra käraste, lilla nattviol. De hjärtligaste omfamningar af Er ömt älskade Gunnar Heikel

+++

Hannover 17 II 1901

Min Bästa Vän Victoria!

Mitt hjärtliga tack för Ert bref, som jag alldeles fullständigt och mycket väl förstår. Då jag läste det fick jag dock, det måste jag tillstå, tårar i ögonen. Ehuru jag så väl kan förstå, att den tanken värligen kunde uppstå hos Er, att jag kanhända gäckades och skämtade med Edra ömmaste och heligaste känslor, för att sedan ha roligt med kamrater på deras bekostnad, kändes det dock så utsägligt bittert för mig, att läsa det i Ert bref, emedan det tillika påminde mig om, huru vi i själfva verket känna hvarandra litet och huru allt förtroende ännu

fattas, så kom jag äfven att tänka på all den falskhet och svek, som finns öfveralt i världen, på alla de späda nattviol, som obarmhärtigt och hårt blifvit afbrutna just då de trott sig spricka i blom uti kärlekens vårsol. ---

Ni måste vara, Ni måste blifva alldeles öfvertygad därom, att mina bref till Er varit dikterade endast och allenast af en vänskaplig och kärleksfull tanke och att de ord jag skrifvit värkligen utsprungit ur mina bästa ömmaste och uppriktigaste känslor. -----

Att jag skref mitt sednaste bref så som det blef, ångrade jag mig genast sedan det afgått, jag visste att Ni ej skulle tycka om det och att det af mig var mycket ofinkänsligt och dummt, att ej bättre kunna tygla mina tankar och känslor. Dock måste Ni vara övertygad därom, att det var kärlek och intet annat, som dikterade detsamma. Då jag skref brefvet, var jag värkligen så uppfylld af kärlek och ömhet samt de renaste och bästa känslor, att jag värkligen ej kunde skriva annat. Jag känner mig ofta så ensam ja ibland riktigt olycklig. Då jag då tänker på mig själf och på all den godhet jag i mitt lif fått åtnjuta, på mitt hem, på mina älskade egna, tycker jag ju nog att jag borde känna mig lycklig och tillfredsställd, men nej, - inom mig är en brand, som jag ej förmår släcka. När skall jag få ro, när skall jag känna mig nöjd? Svår är kampen i lifvet; jag känner ofta huru marken vacklar under mina fötter, barnatron har för länge sen försvunnit, jag kan ofta knappast mera skilja mellan rätt och orätt, - men till slut skall ändå det rätta segra. Ni sade i Ert andra bref, att Ni tror mig vara en god människa och huru gärna önskade jag ej värkligen vara det; men huru långt är jag ej därifrån, huru mycket behöfver jag ej förbättra mig! -

I mitt sednaste bref talade jag på sina ställen om kärlekens makt, och jag vet att den är mäktig. Att få vara i åtnjutande av ren, varm, innerlig, hängifven qvinnlig kärlek, som jag ännu aldrig varit, huru förädlade, huru upplyftande vore det ej! - - - - -

Märkvärdiga ord om hög och rik, läste jag i Ert bref, en alldeles underlig föreställning tycks Ni ha om mig. Min far är kontraktsprost uti Wasa stad, alltså en enkel prästman och min mor, ja hon är prästdotter. Två bröder har jag, en äldre och en yngre, af hvilka den förutnämnde är medicinekandidat och den andre på 5te klassen i lyceum; en syster på 13 år har jag äfven, som ej alls vill sitta i sina bröders famn och som anser det för den största kränkning om man t. ex. säger åt henne. Hör du Vivi⁸, jag märker att du på senaste tider börjat bli riktigt nätt och söt. -----

Jag ber Er, min allra bästa Victoria, försöka glömma mitt sednaste bref. Klokast vore därför att Ni, om Ni ej redan gjort det, brände upp det! Mina uppriktigaste tankar, det måste jag dock ännu engång säga, hade jag nedskrifvit i brefvet. Jag kände ett alldeles oemotståndligt behof att till Er, min alltid ihågkomna Victoria, engång få tala hjärtats, kärlekens ord. I min fantasi var jag den afton, då jag skref brefvet, alldeles förälskad i Er. Jag kunde alldeles tydligt se Er framför mig och föreställa mig, att äfven Ni älskade mig med den kärlek, som endast en ren oskyldig flicka kan skänka. Jag förmår ej göra något åt min fantasys vilda flygt, ty börjar jag skriva vända sig mina tankar alldeles ofrivilligt

⁸ Detta är namnet på Gunnars lillasyster.

till det, som rör sig djupast i mitt innre. Då jag sedan efteråt är vid så att säga normalt tillstånd, vill jag ofta knappast förstå de känslor som behärskade mig, då jag tänkte och skref sådant. Dock vet jag, att jag bäst harmonierar med mig själf just då och att just de äro de allra bästa, sannaste och lyckligaste stunderna i mitt lif, då jag kan lyfta mig öfver det alldagliga, se alla företeelser liksom med skarpare ögon och låta mina tankar sväfvå på lätta englavingar i en stämningsfull andevärld. Dock dessa tankar de äro ofta endast stoft, som af vinden fördrifves, de hafva ej någon tillämpning på verkligheten. ---

Jag hoppas Ni förstått mig och äfven nu rätt uppfattat de skäl som förmådde mig skriva mitt sednaste bref sådant det blef. ---

Ni bad mig om en afskrift af ett kärleksbref, ett sådant var det ju visserligen icke, men en omöjlighet är det ju ej, att vi dock efter en tid, när vi riktigt lärt känna hvarandra, kunna skriva allt vad vi tänker, utan att några förklaringar behöfva följa efteråt. Fatta därför brefvet såsom ett hopp, hvad det en gång kunde blifva, men som är höljt i framtidens ogenomträngliga mörker. - -

-

För min del anser jag ej att vi borde sluta korrespondera. Ni kan ju dock ej neka mig, att vilja lära känna Er fullständigt, att få skriva till Er, då jag har lust, att få tala och utbyta tankar med en flicka, som jag, hvad af Eder bref framgår, ovanligt väl kan sympatisera med och känna mig dragen till. Vi skola vara alldeles öppna mot hvarandra, ty annars lära vi aldrig känna oss, eller lära vi känna hvarandra från en sida, som ej motsvarar verkligheten. Vi skola skriva till hvarandra, som till de bästa vänner, en bror till en afhållen syster. Icke sannt: öm vänskap och förtroende mellan tvenne själar, det är som en fast klippa i världens stormar, man känner sig lugn, trygg och stark, motgångarna kännas ej så svåra då de delas af två. - - - - -

Jag bor här med två finnar, och hafva vi öfverhufvudtaget rätt trefligt tillsammans. Den ene är min bästa kamrat; vi äro verkligt barndomsvänner och känna oss kanske äfven dragna till hvarandra av att vi båda äro prestsöner, hafva fått ungefär enahanda uppfostran och likadant lifsåskådningssätt. Han är nu förresten förlofvad med en barndomsbekant, och känner sig naturligt öfvermåttan lycklig. Med Mömmö, som Ni är i brefkortsväxling med, kan jag nog ibland tycka om, men aldrig kunna vi båda ens närmelsevis förstå hvarandra, därtill äro våra naturer de största kontraster. Men Hilldorf däremot sympatiserar jag rätt väl. Om honom kan man säga att han är mycket snäll. Skulle det till äfventyrs vara något skildt mellan Er och honom, vill jag ingalunda besvära Er med att skriva bref till mig. Kamraterna här tror föröfrigt att jag ej fått svar från Er på mitt första bref, ty att jag engång skrivit till Er veta de nog; men ej är det ju orätt håller att jag låter dem vara i sin tro, de skulle nämligen annars vara så öfvermåttan nyfikna och skulle skoija alltför mycket, som Ni själf ej säkert tyckte om. -

Mitt fotografi skall jag sända Er, så snart jag får dem färdiga, skulle dock gärna få Ert redan i nästa bref, om Ni anser Er vilja skriva ett sådant. Kanske Ni dock ej vill sända Ert förrän Ni fått mitt. - - - -

Jag hoppas Ni förlåter mig för mitt sednaste brev, men jag tror dock, att om Ni rätt förstår min natur, äfven det brefvet gjort att vi lärt känna hvarandra bättre än förut. Min bästa vän Victoria, känn Er för all del ej olycklig, jag vet att Ni alldeles säkert skall nå lyckan. ---

Ni har antag jag nu god skrinnis i Malmö; äfven här ha vi duktigt åkit skridskor. Trefnad och lycka önskas Er af allt hjärta af Er alltid tillgifne vän

Gunnar

+++

Hannover 1/3 1901

Min allerbästa alltid ihågkomna Victoria!

Ert hjärtliga, vänliga brev glädde mig outsägligt ja genast som jag fick Ert första brev eller egentligen alltsedan jag, af för mig oförklarade skäl, beslöt skriva till Er har jag känt mig så glad lycklig och nöjd som aldrig tillförne. Ni får ej säga att det ej fallit på Er lott att få sprida glädje i världen. Huru mycket glädjefattigare, huru mycket hopplösare vore ej lifvet för mig, om jag ej finge skriva till Er, om jag ej finge läsa Edra brev så fulla af känsla och vek qvinlighet. Ni har ej på något sätt sårat mig, min allra bästa, kära Victoria, tvärtom, alla Edra ord hafva varit såsom violers doft i den milda rena vårluften jag har känt mig så varm, så öm hela jorden, hela världen har lett mig tillmötes – o att jag i Er hade funnit min rena, oskuldsfulla, blyga lilla nattviol! –

Allt hvad Ni skrivit har varit så naturligt, sannt och okonstladt, alldeles omöjligt skulle det varit att kunna blifva sårad af något. Jag kan så utmärkt väl förstå, att det i första hand var ganska naturligt af Er, att tro att jag skämtade med Er. Då man blir misstänkt för sådant, som man aldrig tänkt, aldrig kunnat göra, måste man ju känna sig nedslagen. Förresten är jag numera riktigt glad, att Ni engång tänkt så, vi kände ej då hvarandra och kunde naturligtvis icke hafva fullkomligt ömsesidigt förtroende. Huru mycket gladare blef jag ej, då jag vet att Ni ej tror det mera, och att det numera är möjligt för oss att brefväxla med fullaste tillit för hvarandra. Inte tycker ju Ni, min kära Victoria att det vore hälsosamt för Er att blifva klandrad för det Ni skrifer brev till mig? I så alla ansåge Ni det äfven själf för klandervärdt och borde alltså så fort som möjligt afbryta all korrespondens oss emellan. För verkliga förseelser, och det menar Ni ju äfven, är det hälsosamt att blifva klandrad, men att bli förebrådd och tillrättavisad, för det Ni skrifer dessa alltid så efterlängtade brev till mig, det vore helt enkelt vredeväckande ja jag hade stor lust gifva de världskloka och lagkunnige en örfil, som vågade komma fram med något sådant. Annars är det ju alldeles naturligt att jag hvarken visar Ert fotografi eller Edra brev åt någon. Endast jag ensam skall få läsa Edra brev, och skulle jag visa Ert fotografi, då hade vi ju ej mera några hemligheter oss emellan, nej allt bör vara förborgat endast tills jag känner, att bland alla blommors antal, Ni är den enda blyga, lilla nattviol, i hvars utslagna kronblad lyckan kan afspegla sitt strålande anlete och i hvars ögon jag ser jorden fullkomlig och god, som Skaparen den menat. Först i medlet av juli kan jag på hemresan komma till Malmö. Till dess känna vi

hvarandra redan ganska väl genom brefväxling. På den vägen är det ju dock alldeles omöjligt att lära fullkomligt känna hvarandra, och den sanna mäktiga kärleken vore en känsla av ganska liten betydelse och räckvidd, om den så lätt kunde upptändas. Man kan känna sig tilltalad och uppvärmd af vänliga kärleksfulla ord, kärleken fordrar dock någonting mera. En handtryckning, ett ögonkast, en kyss, huru mycket mera är det ej än det varmaste bref. Sin hela natur, alla sina känslor är det alldeles omöjligt förklara och blotta i bref. Orden äro mycket ofullständiga tankens och isynnerhet känslans budbärare, det värsta af allt är, att de ej alltid förmå hålla sig till sanningen, de kunna ej uttrycka tankens tusen olika stämningar och vibrationer. Hvarandras tankar, hvarandras känslor, hvarandras lycka och hopp läsa tvenne älskande ej från ord utan från de sällhet strålände blickar, med hvilka de se i hvarandras ögon. –

Jag ville att Ni därför skulle bränna upp mitt bref, att jag ej alltid kan tänka alldeles så, som jag då skref. Måtte den tid engång komma, då jag ej kan tänka annorlunda, då alla mina tankar och känslor måste vara uppfyllda med orubblig kärlek till Er allena. Jag kunde aldrig önska mig något bättre svar på mitt bref, än det som Ni skref. Genom detsamma lärde jag känna Er bättre än kanske genom något annat. Ni tycks äfven ganska väl fattat mitt bref, därför behöfver Ni ej bränna upp det, isynnerhet om Ni fordrar, att jag då skall kasta bort alla Edra bref i elden, det vore en omöjlighet –

Min uppriktiga tack för de moderliga råden, att så att säga akta mig för att köpa grisen i säcken (ursäkta det triviala uttrycket). Ni tror kanske att jag är alldeles kritiklös, hvad fruntimmer beträffar. Om Ni så tänker har Ni dock alldeles misstagit Er. Jag har tvärtom alltför stor benägenhet att vilja kritisera allt, mest dock sådant som är konstladt och onaturligt. Orätt är det ju att döma andra människor; man borde se mera på sig själf, på sina egna stora brister och fel, då skulle man ej säga något om andra. Har man engång funnit den, som man kan älska, ja då är all kritik alldeles omöjlig och så snart den minsta kritik sig insmyger, är det äfven genast slut med all kärlek. Då vi ej känna hvarandra personligen, är det ej alls underligt, om vi vore i tvehågsenhet, om vi värkligen engång komma att älska hvarandra. En stor längtan har jag därför att få träffa Er, att få vara tillsammans med Er allena helst en enda dag. I sommar skola vi sannolikt ställa så till – hvilken glädje och kanske – lycka! - -

Ej hade jag något skildt skäl att tro, det något särskildt vore mellan Er och Hilldorf, möjligen att Ni i Ert första bref skrifvit: "Hans ord är min lag," hvilka ord Ni dock efteråt, såsom ogillande desamma utstrykit. Föröfrigt tycker jag, att om ock något sådant varit, Ni det oaktadt mycket väl kunnat svara på mitt första bref, eller hade Ni några märkvärdiga aningar då redan? Ni tänkte ju dessutom äfven själf, att jag vore hemligt förlofvad och skrefve till Er för att bli lyckönskad.

Det är alldeles orätt att leka med kärlek, gör man det alltför mycket har man slösat bort sin kärlek, kan ej mera älska. Missförhållandena i lifvet gör dock äfven de en stor del till saken. Vid 19-21 års ålder är känslan och kärleken varmest, renast och starkast hos mannen, och då är det ännu på många år omöjligt för honom att bilda eget hem. Sin kärlek kan han ej underkufva, och

huru ofta händer det ej att en äldre man med tryggad samhällsställning, gifter sig med den som han öfverallt älskat. För hvem lever han nu, hvarför sträfvar han framåt, hvarför försöker han hålla sig ren och god? För ingen; hans hopp är ute; hvad har han mera af lifvet: bitterhet. Huru annorlunda blir ej lynnet, huru annorlunda tanken, då den första kärleken går i qvaf. Man börjar leka med kärleken, håller den ej mera för helig och ren. Jag känner många kamrater, som älskat ömt och gladt och rent, men så är plötsligt allt förbi, deras lefnads hopp är ute, världen är mörk och kall. Syndens mörka flicka, som han förut med avsky betraktat, synes honom nu så bekant; han förstår hennes lif, hennes stora olycka är af samma slag som hans. Hennes ögon flammnar, hennes kind glöder, hon sätter sig i hans famn. De glömma både för en kort tid sin sorg, sin stora olycka.

- - -

Ni har hör jag mycket trefligt i Malmö. Ni är antagligen ofta på baler och andra tillställningar. Tycker Ni mycket om att dansa? Roligt hade Ni säkert på den balen, som Ni omtalade i Ert kort till Mömmö. Ni tycktes vara då på ett utomordentligt gladt lynne, orkade tänka, måla och skämta klockan 5 på morgonen, efter en utdansad natt, det skulle ej hvarje flicka kunnat göra. Duetten, som Ni skulle sjunga, gick naturligtvis utomordentligt bra. Ni inhöstade säkert stormande applåder. Ni tycks kunna rita och måla utomordentligt; kanske ville Ni äfven rita åt mig någonting nätt. Min allra hjärtligaste tack för Ert fotografi, huru mycket trefligare är det ej nu för mig att skriva, då jag ser Er framför mig, huru glad och lycklig känner jag mig ej hvarje gång jag ser på Er bild – hvarför skall man vara beroende af afstånd?

Svaret på Ert bref har dröjt ganska länge, men jag har aldrig fått vara i fred på aftnarna, än har det varit Zadig, än Hildorff, än en från Paris kommen landsman, som suttit hos mig hela aftonen. Mitt fotografi sänder jag nu äfven, mycket möjligt att det ej alls behagar Er. Om Ni har lust att ännu skriva till mig, tycker jag att vi kunna säga "du" till hvarandra. I Finland är det alltid det täckare könet som proponerar duskap, men i Sverge hörs det vara tvärtom, qvinnosaksfrågan är ju i Finland mycket mera utvecklad än i Sverge.

Trefnad och lycka tillönskas Er, min allerbästa Victoria, af vännen

Gunnar

+++

Hannover 24/III 1901

Bästa Victoria!

Min hjärtliga tack för ditt bref. Ganska länge fick jag vänta på det, men att du hade dina giltiga orsaker, kan jag ju nog förstå. Kanske äfven du nu väntat länge på svar, men skäl har äfven jag haft, hvarför jag ej förr skrifvit. - - - - -

Huru i all världen kunde du komma på den tanken, att jag ogillade dansen, därför att jag frågade om du mycket tycker om densamma. Nu har du då alldeles fullkomligt misstagit dig. Jag för min del har visserligen ej dansat mycket; på de högre klasserna i skolan litet och äfven något efteråt. Om jag själf ytterst litet dansat och kanske aldrig mera kommer att göra det, är det endast

därför, att min natur ej lämpar sig för balsalen. Dansen är ju ett af det oskyldigaste nöjen man kan tänka sig, och att man kan ha alldeles gudomligt rolig på baler kan jag väl förstå och tror jag äfven att jag engång haft ganska roligt på en sådan. Som yngre var jag mycket blyg och tillbakadragen om jag någongång i misstag råkade bland flickor, i regeln undvek jag så vidt möjligt var all beröring med det täckare könet, och ännu finnes det ganska mycket kvar af samma egenskaper. Vidare har jag alltid utöfvat en kanske alltför sträng kritik mot mig själf, så att jag har haft svårt att vara naturlig och fri, har kommit kanske därför, att jag varit ganska mycket ensam och hållit mina funderingar för mig själf. Lyckligast har jag alltid känt mig, då jag för frisk vind fått segla utåt hafvet, seglat långt långt, när jag ej sett land på något håll omkring mig, när jag gungat på Qvarkens böljor midtemellan Finland och Sverge, då har jag känt mig väl till sinnes. Lifvet i skärgården, tillsammans med väderbitna fiskare, en tidig sommarmorgon draga upp ur vredgade skumhöljda vågor de med glittrande ströming fyllda sköten, det är någonting skönt och uppfriskande, man känner sig öfvergjuten med en stormande helsa och en märkvärdig spänstighet. Aldrig kommer jag heller att glömma den njutning och fröjd jag alltid funnit i skidandet. Sistförflutna vinter skidade jag öfver Qvarken till Sverige, 26 mil tillsammans. Den resan var härlig må du tro. Sådant härligt norrsken kan du knappast föreställa dig. Hela vida snöfältet var upplyst som på ljusa dagen, det gnistrade och sprakade i den vintriga kölden; och sedan det ypperliga föret; man formligen flög framåt, och huru skönt kändes det ej sedan då man uppnått en boning med vänliga menniskor, att sätts sig vid den varma flammande spiseln och sedan få sjunka i sköna drömmar under varma fällar. - - -

Du sade, att det var en tid då du endast såg glädje och fröjd i lifvet och ej den nöd och det elände som du nu ser döljas under den vackra ytan. Hvarför kan du ej mera ha liknande tankar? Det är ej bra, att låta ungdomsidealerna försvinna, dess bättre ju längre man kan behålla desamma, med tiden utplånas de dock. Från mig har nog dessa idealer redan till största delen flytt, men eftersom de tyckas vara sanna, så kan ju ej förlusten vara alltför stor, men i alla fall känner jag ofta en saknad i hjärtat, det känns bittert att veta, det allt hvad man trott skönt och godt om upplöst sig i intet och hvad som förr varit rikt och varmt, visar sig vara naket och fattigt. - -

Men nej, bort med all skepsis, bort med dessa fula och mörka och bittra tankar, som skymma alla solglada utsigter, som endast svärta och förhåna alla skönhet i lifvet. -

Du frågar mig, om det är värklighet att jag aldrig älskat. Ja, jag tror att jag kan säga dig det, ty annars älskade jag väl allt ännu. Nog kan man ju tycka om fast en hel hop, det kommer alldeles an på hurudan natur man har; är man mycket känslfull i allmänhet och i synnerhet för det qvinliga och kanske har stora passioner därtill så kan ju nog ofta ett skönt ansigte, ett par skälmska ögon, smått uppeldade en, isynnerhet om man för tillfället träffar vara på ett lefnadsgladt lätt humör. Det är ej litet som qvinnorna invärka på männen må du tro, och nog försöka de äfven på allt upptänkligt sätt göra det. Isynnerhet i en storstad är det alldeles öfverväldigande tydligt huru sinnligheten regerar

öfverallt. Titta endast i de stora butikfönsterne. Till allra största delen bestå artiklarna där af onödigt smyck för qvinnan. Huru många millioner menniskor håller ej qvinnan i tungt arbete, för att förfärdiga dessa saker och så talas det om, att ej qvinnan har några rättigheter, jag för min del påstår att det är under qvinnans härskare-spira som hela världen står. Qvinnan vet så väl hurudan invärkan hon utöfvar på männen. Jag ser endast på hennes triumpherande skratt och redan däri ser jag någonting farligt för männen. Lefver en man under dessa förhållanden alldeles strängt sedligt, så måste han dock ovillkorligen bli uppeldad, hvad som ytterligare i förbund med romanlektyr, berättelser, dikter, teatrar, varietéer framkalla – förälskling, hvad som kanske icke är så illa. Må han bara se till att det ej var endast en sköna hållningen och den smäktande blicken, som fängslade honom; dessa band kunde nog hålla en liten tid, men dock ej binda två själar oupplösligen vid hvarandra. - - -

Du säger att du skaffat dig ovänner bland dina flickkamrater, därför att du tog deras pojkar af dem. Huru är det nu egentligen? Gjorde du det med afsigt, endast därför att ha roligt åt den sporten, jag menar så att, när du märkte att någon gosse tyckte om en flicka du ej gärna såg det, utan ville att han skulle föredraga dig framför henne eller att alla skulle tycka om dig, och ingen annan, eller kanske menar du så, som äfven jag förstått dig, att hela slurfven gossar, utan den minsta påvärkan å din sida ja kanske mot din vilja förälskade sig i dig. Du tycker naturligtvis i alla fall att det är mycket trefligt att vara så allmänt omtyckt och ha en stor skara beundrare omkring dig, åt hvilka du kan utdela vänliga ögonkast. När sakerna förhålla sig så, måste du ju äfven förstå, att jag litet förundrar mig öfver att du vill skrifva till mig, det är ju dock ganska besvärligt, icke sant! - - -

Du tycks vara mycket orolig öfver de stora missräkningar, som skulle uppstå om vi träffades; om du är redan förut säker på att det endast blir sådana, då vore det kanske bäst att vi aldrig såge hvarandra. På ett annat ställe i brevet tycker du däremot, att det vore trefligt om jag vore i Malmö och du tror säkert att vi skulle vara goda vänner. Dock min lilla Victoria förstår jag dig utmärkt väl. Du tycker att det kändes märkvärdigt, när vi båda sammanträffades, vi som äro alldeles okända men dock så väl bekanta. För min del tycker jag, att det vore ganska roligt, oaktadt det naturligtvis i verkligheten är mer eller mindre annorlunda än vi i tankarna tänkt oss det. - - -

Hvarför väntade du allra minst kort af mig till din namnsdag. Du har själf sagt att du anser mig för en af dina bättre vänner och de bruka väl nog komma ihåg hvarandras namnsdagar. Du säger att det ej finns trefliga nöjen i Malmö och likaså är det nog här också. I hela staden endast 3 teatrar och två varietéer, som man ju snart har sett. Ej har jag kunnat njuta här på teatern såsom hemma i Helsingfors, i allmänhet äro styckena här af ett ringa värde. Jag sitter nästan alltid hemma om aftonen, dock ej ensam, ty alltid har jag kamrater på visit. - -

I morgon reser jag till Andreasberg i Harz för att under ferierna andas in den härliga, wundersköna bergstraktens friska vårböljor och med fulla drag suppa in hela vårens härlighet och brusande alstringskraft. När jag kommit

dit, sänder jag dig ett vykort. Den som är min nattviol , måste äfven vara min älskling, nattviolen är ju min älsklingsblomma. Du förlåter väl mig om jag talar dumheter och oförtänksamheter i detta bref men jag har skrivit mina tankar såsom de uppstått utan att välja eller skilja det minsta. Lycka och glädje önskas dig af hjärtat af din vän Gunnar

+++

Brevpapper med en tryckt blomsterbukett i vilken det står: Gruss aus St. Andreasberg

Hannover 3.IV 1901

Min oftaihågkomna Victoria!

Den hjärtligaste tack för ditt vänliga bref, som jag fick i St. Andreasberg. Som du ser är jag dock nu redan här i Hannover. Tiden var olämplig för en vistelse i Harz; snö öfverallt ännu, men härligt och väderqvickande var det i alla fall. Det måste vara alldeles gudomligt att sommartid tillsammans med sin hjärtanskäraste få svärma om kärlek och lycka i dessa natursköna trakter. Men om det ock är härligt i Harz är det dock än skönare i Finland. Du kan ej föreställa dig huru förtjusande våra sjöar kullar och skogar äro. Att en sommarnatt i den underbara naturens ljufva stillhet på en drömmande insjös lugna yta, svärma om framtid och lycka, det är någon öfvernaturlig sällhet som lägger sig öfver en, som uppfyller och renar hvar tanke och känsla. –

Mycket gärna skrifver jag till dig, min bästa Victoria, ja jag anser det för en verklig lycka, att med en bildad finkänslig och kärleksfull flicka få utbyta tankar och känslor. Jag har alltid saknat bekantskap med verkligt bildade känsliga damer, och har det säkert varit till skada för mig. Det är alls ej bra och hälsosamt att alltid vara tillsammans med kamrater. Man lär sig endast att känna hälften av människorna, och får ofta en alldeles orätt uppfattning om qvinnan, ty bland blaserade ungar talas ofta om qvinnan på ett nedsättande sätt. Jag för min del däremot är alldeles säker därpå att qvinnan i de flesta fall är mångdubbelt renare och oskyldigare än mannen, och att hennes tänkesätt äro ädlare och mera upphöjda. Därför är den en stor glädje för mig att få vara i brevväxling med dig, fastän vi aldrig komme att känna hvarandra personligen. Brevväxling har tyvärr dock alltid sina tråkiga sidor.

Känslöstämningarna äro åtminstone hos mig som svallande vågor, hvilka alltid byta form, ibland tänker jag si, ibland så, ja, i slutet af brefvet kan jag redan vara vid en annan stämning än i början af detsamma. Därför är det så svårt att lära känna hvarandra genom brefskrifning; det är nästan alldeles omöjligt att undvika missuppfattningar af alla slag. Hvad kärleksbref t. ex. vidkommer så tror jag att bläcket är ett det farligaste kärleksgift. Ett tyskt ordspråk heter: "In der Lieber ist besser ein Kuss zu viel und zehn Briefe zu wenig", och jag tror nog det ligger sanning däri. –

Jag har kanske nog förstått ditt nästsista bref orätt, eller sanningen att säga förstod jag det nog bättre än jag i mitt bref lät påskina. Men då du sade att du tog alla gossar af dina flickkamrater, kunde jag just ej tänka annorlunda

än jag det gjorde och att de förälskade sig i dig, beslöt jag däraf att dina förra vänner till följd af svartsjuka blefvo dina ovänner. –

Men, hör du Victoria, jag har aldrig ännu frågat dig, om du ej någongång älskat. Att du nu för tillfället ej älskar har ju nog framgått af dina bref. Alldeles säkert tror jag att du nog haft, ehuru du visserligen är ganska ung, dina kärleksäfventyr, men om sådana vill man ju ej berätta åt andra; själf tänker man på dem med en känsla af besvikenhet och svårmod, som dock är blandad med en smula glädje och fröjd. – Ja, där har du fullkomligt rätt i, att du tycker att kärleken är mycket konstig; att förstå sig på den är alldeles omöjligt.

Ja, där har du fullkomligt rätt i, att du tycker att kärleken är mycket konstig; att förstå sig på den är alldeles omöjligt. Jag bor här tillsammans med två kamrater, som bägge äro förlovade. Jag, som alltid haft en mycket stark oppositionslust mot allt, brukar ofta i flera timmars tid diskutera med dem i kärleksfrågor och kullkasta deras åsigter och förklara allt för tom inbillning. Själf vet jag nog att jag för det mesta tänker och känner alldeles annorlunda, men jag tycker ofta att det är trefligt att se saker från olika sidor, i synnerhet hvad kärlek beträffar, ty där kan man försvara sin mening, den må vara huru tokig som helst, och man kan värkligen ofta vara af de allra motsattaste meningar i den frågan. Att fatta kärleken med förståndet, det är omöjligt, det har jag nog längesedan kommit underfund med. Den kommer när den kommer på ett oförklarligt sätt och behöfver ingalunda sökas, men märkvärdig är den.

Tänk dig nu. En mor har födt ett täckt näpet litet väsen och i tjugo långa år uppammat det och närt det med kyssar och smekningar; hon har andats tillsammans med det; sofvit och vakat långa smärftulla nätter; med det tillsammans har hon tillbragt alla lifvets glädjedagar. Moder och dotter hafva under millioner minuter under ett femtedels århundrade tryckt hjärta mot hjärta, tanke mot tanke, kropp mot kropp. Nåväl, en dag påträffar denna rosenlika tjugoåriga engel på sin lefnadsstig en man, i hvars ögon hon tycker sig se en märkvärdig förut oanad glans, och i hvars ord hon tror sig höra en okänd ömhet och kanske en ovanlig visdom och denne man gör den trogna tjugoåriga kärleken till ett intet. Den moderliga solen förmörknar sig plötsligt och kallnar i ett nu. –

Jag för min del har ofta försökt slänga öfverbord alla tankar på kärlek och öfverhufvud på qvinnan. Efter en fyra fem år skulle de kanske få komma men nu, icke ännu. Det är dock för mig alldeles omöjligt; det ligger i min natur, äfven jag har ett hjärta, som äfven är öfverfyllt af kärlek. Hvad skall man göra, skall man försöka qväfva sina känslor eller skall man låta dem fritt brusa fram? Kanske det förra dock är bättre, då får man åtminstone det vitsordet om sig, att man är en stadig, pålitlig ung man, som ej onödigtvis fjeskar och som äfven kan emotstå qvinnolisten. Allt är ju nog så bra, men dessa menniskor komma ej att tänka på de stora strider och slitningar den stadiga mannen kan ha i sitt inre och huru den skenbara stora motståndskraften, dock i själfva verket är ringa, det gäller bara att ringa björnen rätt och skjuta pilen på det riktiga stället och han är snart fångad. Ja tråkigt är det att ha för hett blod, hvad kärlek vidkommer jag afvundas ofta dem, som gå sin väg, som ej qvinnor alls finns i hela världen.

Vill du verkligen att jag ej alls skall få tycka om dig. Vi äro ju dock de bästa vänner och ej kan du ju tänka dig, det jag skulle skriva brev åt en flicka, som jag ej alls tyckte om. Nej, nog tycker jag mest om dig af alla flickor. Här, var jag bor, är en flicka, redan 27 år gammal, som jag numera ej alls kan tåla. Redan från första början märkte jag att hon nog försökte lägga an på mig, och så en afton hörde jag huru de talade om Schwiegermutter o. a. bland annat äfven: "Er ist ja aber protestantisch" hon är nämligen katolik. Du kan tänka dig att jag blef ganska vred i mitt stilla sinne och sen dess är det ej många ord jag talat med henne och nu när jag fått brev af dig tycks hon tro att jag är förlofvad, i hvilken tro jag äfven låtit henne vara, du tager väl det ej illa upp, och så har hon tagit bort från min kammare en stor porslinsappelsin, som hon skänkte mig till julklapp. Är det ej bra simpelt gjort? Men äkta tyskt är det i alla fall. Finns det giftasvuxna flickor i familjer, där man här bor, så nog min själ, skall de försöka para ihop en, hvilket ju är det obehagligaste man sig tänka kan. - -

Jag blef afbruten i skrifningen ty Hilldorff uppenbarade sig plötsligen hos mig. När han märkte att jag skref, frågade han genast om jag skref till Victoria, hvartill jag dock nekade; du ursäktar väl nödlögnen. Att vi skriva till hvarandra vet han nog. Som du ju nog känner är jag ganska öppenhjärtlig och kunde ej säga nej då han frågade om han fått svar, kunde jag ju ej säga annat än sanningen, ty jag tyckte äfven att jag hade blifvit föremål för skratt och skoj om jag hade skrivit brev till en flicka och ej fått svar därpå. - -

Skrifver du ännu till Mömmö? Uppriktigt sagt är han en människa, som jag ej alls kan sympatisera med ja som jag verkligen numera ej alls kan tåla. Ett bortskämt barn är han, har duktigt pengar och tror sig kunna säga åt en annan precis hvad han tycker. Jag skulle ofta haft lust att ge honom en örfil, men det kan man ej håller, ty man måste betrakta honom som ett barn. Trefligt är det att känna folk och deras naturer, men en sådan natur som herr Mömmös har, har jag ej ännu påträffat. Du förlåter kanske mig att jag sagt så om Mömmö, han har ju äfven mycket godt i sig, det var blott min egen subjektiva mening; jag tror nog att det äfven finns sådana som kanske tycka mycket om Mömmö. -

Helsa Fröken Theosofen och säg henne att de som, sedan hon älskat, förbannar kärleken begår en synd. Den som helst en dag i sitt lif verkligen älskat eller blifvit älskad har ej rätt att vara missnöjd öfver sitt lif och alla de, som fråga sig, hvarför man egentligen lefver, som anse sitt lif förfeladt, hafva antingen aldrig eller för mycket älskat. Att älska och ej finna genkärlek är förfärligt men jag tror att man själf bär skulden om man ej blir älskad och att hvar och en får så mycket kärlek, som han är värd.

[Här en blyertsskiss av en man och en kvinna som kysser varandra, som upptar över halva sidan av det delade ark på vilket brevet är skrivet]

Den platonska kärleken är en del af den verkliga kärleken och den sinliga likaså, när båda två förenas gifva de den verkliga kärleken. För kärleken gifs det ingen fläck, ingen förnedring och ingen skam. Den är ett sådant ljus, som bestrålar allt, en sådan värme, som smälter all is och en sådan sötma som förtar all bitterhet. Om ett obetänkt ord kan döda kärleken, är det ett märke att

egenkärleken var större än kärleken. Kärleken är en obeskriflig makt, som man måste frukta, men utan hvilken man ej kan lefva. Fåfängan och koketteriet äro visserligen oerhördt stora här i världen, men kunna kanske dock ej fördömas emedan de alla ha sin rot i kärleken. –

Här i Hannover ha vi nu den skönaste vår. Träden hålla på att spricka i blad och kärlek och lefnadslust fylla allas bröst. Glädje och ungdom stråla ur allas ögon. Menniskorna kasta eldiga längtande blickar, längta efter kärlek, vilja älska. –

Du har kanske fått vänta litet för länge på detta bref, men har jag ej haft tillfälle att skrifva det förrän nu. De allra hjärtligaste hälsningar från vännen Gunnar.

+++

1902/ 1903

Stockholm d 3.10.1902⁹

Käre bror Ejnar!

Hur är det med dig, Ejnar lille? Så tråkigt att du skulle bli så dålig, men vi skola väl hoppas att det nu blir riktigt bra, då du får passande behandling. Tappa bara inte modet! Tänk på att när du så blir frisk, skall du lägga fördubblad kraft i ditt arbete. Till Hvilan kommer du tids nog. En riktig lantbrukare blir du ändå inte förrän du blir litet äldre, så du kan inge respekt. –

Här är de lifvat, kan du tro! Tjo! Hej! Skada bara att det är snart slut. Dagarna går så fort. Stockholm är så stor och vacker. Gatorna är så breda som vår Södergata allihop, husen lika stora, fyra- och fem våningar. Vid slottet är där väldigt vackert. Men du får nog själf se det engång! Vaktparaden såg jag också, men det tyckte jag inte var någonting. Bara en liten trupp "melangtärer" som gick och spelade.

På lifrustkammaren var det väldigt intressant. Gustaf Adolfs häst, uppstoppad, hans rustning och hans blodiga skjortor, hu. Och så mycket annat. Gustaf den tredjes maskeraddräkt som han blef skjuten i. Usch, så mycket hemska saker. Sen var där alla drottningars krönings- och bruddräkter, snobbiga kan du tro. Ända från Gustaf Wasa var där. Hans dräkt då han talade till dalkarlarna och så mycket, mycket annat.

På panoptikon var jag i söndags. Det var så hemskt så. Var man gick, sto´ där en gubbe. En gång sto´ jag och vänta så länge på en gubbe som skulle flytta sej, och så ta´ mej hondan´ va´ de inte en uppstoppad. Och så skulle vi se en dörr och när vi så öppna satt där en kvinqa [?kvinna?] och sissa (fy så rälet)

⁹ Brev lånat i aug 2010 av Ulla Gullstrand. Kopia för Åbo. Victoria, 19 år skriver till sin lillebror 17 år gammal.

men så reste hon sej o nicka till oss när vi stängde. Usch, så snafsed! Så en gång tog en flicka som jag var i sällskap med, och knep i näsan på en tös. Men de´ va´ fel, hon var lefvandes, och skrek till: Å hut! Fy så rålet.

Sen gick vi därifrån till nationalmuseumet. Det var väldigt stiligt: Taflor som man så ofta ser tryck på, som: Gustaf Adolfs död vid Lytsen och så många andra.

Om en fjorton dar reser jag hem, om du då ännu är i Lund, stiger jag kanske af där, och reser med ett senare tåg hem. Men då är du kanske redan bra. Dagarne bli väl långa där, du som jämt är i rörelse annars. Försök att få låna böcker det är så nyttigt att läsa, men så ska du inte läsa hafsed igenom dom, utan tänka på hvad du läser.

Har du mycket ondt i ditt ben? Du kan väl inte skriva till mig, men det gör ingenting, jag får bref från far. Idag fick jag ett långt bref från Helmer¹⁰. Det var så roligt. Han trifs bra. Hälsa så mycket. Här är så fasligt kallt uppe, nästan som mitt i vintern.

I går träffade jag den där Wewe (Wald. Wahl) han har fått plats i en tidning. I förrgår var jag och badade, det var lifvat. En stor, stor bassäng 20 grader precis som midt i sommaren. Det var så skönt. Nu ska jag ut och trafva´ i stan. Det är rätt roligt.

Ejnar lille, blif nu snart duktig igen. – Jag tänker så ofta på dig och dom där hemma. Adjö med dig! Hälsa hemma de komma väl in till dig ibland. Tusen hälsningar till dig från morbror o moster¹¹ och kusinerna och sist från din tillg. syster Victoria
Morbror hälsar dig, att du skall inte vara orolig du blir säkert snart duktig.
+++

Brevväxlingen fortsatte men eftersom inga brev finns från åren 1902 och 1903 är det oklart hur intensiv den var. Tydligt träffades Gunnar Heikel och Victoria Gullstrand någon gång eller några gånger. Victoria fick bland annat utan "förkläde", dvs ensam hälsa på honom i Hannover, där han studerade kemi. Tyskland. Hon besökte honom där som hans "kusin".

1904

Det följande brevet är skrivet av Gunnar Heikel till Victoria Gullstrand. De planerade giftermål. Det bör vara skrivet efter att Victoria varit i Hannover.

Hannover 14/5 1904

Min egen djupt älskade flicka!

Först får jag tacka dig, min goda rara tös, för de båda långa breven du skrivit. Jag ser att du är min och du skall veta att jag är din och förlåter du mig för brevet du fick genom Essarne, det var dumt att min tillit till dig ej kunde vara

¹⁰ Helmer är en äldre bror, här ca 22 år gammal.

¹¹ UW tror att detta är Nils Jacobsson, från Trää, som blivit välbeställd och flyttat med sin familj till huvudstaden. Han var bror till Anna-Stina Gullstrand, Victorias mor.

alldeles fullständig, men nu vet jag det. Det var synd om dig att du fick skriva det långa brevet med fotografierna, som allt ännu ej framkommit. Jag är riktigt ond ännu; skulle den skurken som tagit brevet vara i mina händer så nog finge han se hur en finne skipar lag och rätt. Du minns väl att äfven engång förut ett bref med fotografi du skickat mig kommit bort; det kan knappt vara någon annan än den samme som begått båda brotten, ty ett brott är det som borde straffas med tukthus och äreförlust. På posten här sade de att alla obeställbara bref genast sändes till expeditionsorten tillbaka. Nog lär det brevet för alltid bli borta. Skulle du reclamera tror jag det ej hade nytta med sig; den som tagit brevet är nog så pass försiktig och rädd om sitt skinn, att han ej så lätt låter knipa sig, men i alla fall vore jag bra nyfiken att veta om det verkligen är den där postexpeditören du misstänker. Qvinnoinstinkten brukar ofta ha rätt. Med list kunde han kanske låta fånga sig, men bäst kanske ändå att vi resignera. Det finns dåliga människor i världen, men vi båda du och jag vi skola försöka bli riktigt goda, stödja och hjälpa hvarann genom hela lifvet. –

Jag vet att jag älskar dig just sådan du är, kom ihåg det. - Hvarför skall du säga att mitt känslolif vore djupare än ditt, att du ej vore värd mig. Sådant får du aldrig mera säga, ty jag vet hvad du är. Du är mångdubbelt bättre än jag och det är af dig jag vill lära mig bli god. Du får aldrig vara mig underdånig, det är du som skall göra mig dig värdig, om jag någonsin kan bli det. Hvad talar du om: den bästa stolen, den bästa maten; du skall lära mig att ej fordra för mycket af lifvet, att vara nöjd, glad och hoppfull i alla ödets skickelser. Jag vet att jag är så svag att mitt mod och humör ofta vill sjunka för allehanda småsaker, men då skall du skratta ut mig: Gunnar, punnar, kadevadevunnar, skall du säga, hvad är det nu igen han går och surmulas åt, och så skall du komma och slå armarna omkring min hals och så skall jag kyssa dig och meddetsamma vet jag att jag eger allt då jag har dig. Sedan sjunger du en liten sång och då måste jag skämmas, skämmas --- Min egen lilla älskling, måste öfverse och förlåta sin dumma pojke. Jag vet att det högsta jag har att sträfvä efter det är du och sedan då vi ega hvarann, då skola vi ej mera såsom två människor utan som en sträfvä efter fullkommenhet. Den högsta jordiska lycka skola vi finna hos hvarandra, men vi måste alltid tänka att vi båda äro människor ej fordra för mycket, som endast vore upphof till missnöjsamhet och olycka.

I ungdomen vill man skapa sig stora idealer, man vill flyga mycket högre än vingarne bära och följderna är att man faller ner från höjderna, att lifvet hånlar åt oss. Det är på verkligheten, på lifvet som det rullas upp för våra lekamliga ögon som vi skola bygga. Den krassa kampen för tillvaron ska stå klart för våra ögon, vi skola arbeta och ej förtvifvla, ej för mycket filosofera och tänka på oss själfva, utan på huru vi skola handla för att ej komma i strid med utvecklingens stora lag. –

Jag vet om mig själf, att jag med alltför kritiska ögon vill se på allting, isynnerhet människor, jag blir alltmera sluten, ibland är jag riktigt människoskygg, undviker att komma i beröring med bekanta personer. Det är mycket farligt, så får icke lifvet tagas. Men nu då jag eger dig min dyra älskade

Victoria, nu märker jag redan att jag börjar se på världen med andra ögon, du skall rädda mig att lefva, att lefva för dig, för vårt blivande hem och för alla människor. Du skall skingra alla dystra tankar; då jag går med dig genom världen skall jag och du riktigt lära oss känna den. Vi lefva lifvet endast en gång, hvarför ej då alltid vara nöjda, älska hvarandra i nöd och lust. Förtviflan, hopplöshet, missnöjsamhet skola vara våra fiender och mot dem skola vi strida hela lifvet och älska, älska in i döden. Då ha vi med glans bestått vår prøfvotid och då kommer frukten af vårt lif att vara evigt, då har vi uppfyllt Allmaktens fordran och då behöva vi ej frukta för döden. Vi äro båda unga. Blodet har ej stelnat i våra ådror, vi skola aldrig känna oss gamla, vårt intresse får aldrig slappna; det är detsamma vart vi komma; vi skola skapa oss ett lif oberoende af alla andra. På hvad vi fått, på hvad vi samlat ska vi bygga, men vi själfva ska' vara byggmästarne. Huru mycket missförstånd har ej kommit makar emellan genom att andra inblandat sig i deras gemensamma förhållande. Jag är ej alls rädd eller orolig om vi komma långt bort utan tvärtom har jag det hellre. Sedan efter flere år kunna vi kanske söka upp våra barndoms trakter. –

Du skref i förra brefvet, att du trodde vårt kärleksförhållande kunde bli likgiltigt därigenom, att jag offrade mina bästa krafter på mitt arbete och därigenom kanske skulle glömma dig. Hör du, min egen älskade, hvad vore mitt arbete utan dig, utan hem; kunde mitt arbete tillfredsställa mig om jag vore alldeles ensam i världen. Ingen skulle bry sig om mig, kärlek fattades, af städslade legohjon skull jag bli skött på dödsbädden, mitt rum vore kallt, öde och tomt, kanske försökte jag finna kärlek på syndiga håll och till slut bli stungen af giftiga huggormar. Förut har jag någon gång tänkt att ens längtan kanske kunde få ro och man lyckades tränga sig djupt in i naturens lagar, man skulle glömma allt och söka det oändliga i skapelsen, men nu vet jag att lifvets problem aldrig kan lösas, jag vet att lifvet ej ligger i torr kunskap utan att Gud gifvit kärleken på det vi må kunna lefva och deltaga i naturens stora alstringsarbete. –

Därför, min egen, starka härliga flicka, vet att det blir dig, vår lycka, vår kärlek, som jag kommer att arbeta för, för din skull kan jag glömma arbeta men aldrig dig för arbetet. O, vore jag ändå icke så fattig, jag ville bjuda dig ett lif vida bättre än jag någonsin kan gifva dig. –

Vet du, att jag är den enda kvarblifna af hela kavaliersbolaget – Schroderus ¹² afreste plötsligt i går afton till Finland. Han fick telegram att hans fästmö var sjuk, och att han skulle resa hem så fort som möjligt. Det gör mig så ondt om kära Lasse stackare och hans trofasta flicka. Om du kände Schroderus, skulle du säga att det ej finns sådana som han annat än några få af Guds nåde. Han är så god och känslig och oryggeligt stark att man måste beundra honom. Jag har alltid uppskattat honom mycket högt. Det är nu sex år vi dageligen varit tillsammans utan att under hela tiden någon stridighet kommit oss emellan. Det är ett ovanligt kamratskap, som jag kommer att minnas hela mitt lif. Måtte hans fästmö bli frisk nu, då hon får sin präktiga gosse, det är nog endast längtan. Kärleken kan döda men den kan äfven göra helbregd. –

---

¹² Lauri/Lars Schroderus som nämns också i senare brev.

Det blir nog ensligt för mig, men jag kan äfven älska ensamheten, isynnerhet nu då du alltid är hos mig i mina tankar. Jag tänker ofta hvad det vore härligt om du nu vore här. Hvad vi hade fredligt och lugnt här tillsammans. Och så vackra dagar vi ha. Idag satt jag hela förmiddagen i Velfengarten, du vet, bakom högskolan, o, så där är härligt, sådan luft och sådan doft. –

Det är pingstferier 10 dagar nu igen, men jag kan dock om jag vill arbeta på laboratoriet. Men det är ibland så, att man är tvungen vänta flera dagar på utkristalliseringar m m, så det är ganska litet jag är på högskolan, skall istället söka läsa hemma vetenskapliga saker och annan för lifvet nyttig litteratur. Och så har jag ju dig, min egen flicka, min kärlek att tänka på. Jag känner mig ofta så lycklig som aldrig förut. –

Var i förgår hos Kaulbach. Vi beslöto så att han affotograferar porträttet då det blir färdigt. Fotografiet med det utslagna håret tog jag af honom. Bilden är som den var då du var här. På den skulle han ju ej måla vidare. Den är i alla fall härlig sådan som den är; det är aftaladt att den skall bli min d.v.s. vår. –

Hemifrån har jag haft bref. Som jag tänkte mig vill hvarken far eller mor invärka på mig eller blanda sig i mina intimaste saker. De vilja att jag skall få ett lyckligt hem och det skall jag göra mig själf. Du kan vara fullt öfvertygad att då du kommer till Wasa blir du mottagen bättre än en egen dotter. Både far och mor komma säkert att gråta i glädje. –

Jag kan för öfvrigt ännu ej säkert säga om jag reser hem till sommaren eller ej. Det beror alldeles om jag får mitt arbete afslutadt eller ej. Rysligt gärna skulle jag träffa min egen Victoria så snart som möjligt. Kanske reser jag hem först på sensommaren. Då jag sedan varit några dagar i ditt hem kunde du ju komma med till Finland och stanna hemma hos mig då jag åter reser hit på en kort tid att aflägga examen för att genast återvända till Finland, där vi kunde vara någon tid. Sedan skulle vi resa, du hem till Hököpinge och jag att skaffa mig plats ute i världen, dit du sedan skulle komma då allt vore i ordning.-

Det var rätt, att min egen flicka, äfven bad för sin usla pojke vid altaret. Mätte Gud gifva oss krafter, mod och hopp alla dagar genom hela vårt lif. Tusen kyssar och omfamningar. Du kan tryggt låta mig bära dig jag har krafter nog därtill och sedan skall äfven du försöka lyfta din Gunnar. Hvarför skulle jag ej älska Victoria och hvarför skulle ej Victoria älska sin egen pojke Gunnar

[I kanten:]Fotografier från Kavaljerbolaget skall du få så snart de blifvit färdiga.
+++

Ett odaterat brev som nästan faller sönder och som blivut lagat med dåligt tejp – men det går att tyda. Vad det egentligen handlar om är svårt att tyda. Att Gunnar någon gång gått till prostituerade, kanske i Hannover, verkar framgå, liksom att han säger sig vara ateist medan Victoria tror på gud men inte på helvetet. De är "förlovade" när brevet skrivs men troligen hemligt. Avståndet ger upphov till missförstånd. Det är troligen skrivet i juli 1904 eftersom det Genevekort som nämns kan ha varit det som nämns i brev den 9 augusti 1904.

Min dyre, älskade gosse!

Jag vill strax svara på ditt bref, för att bedja dig förlåta din dumma, dumma flicka allt det onda hon förorsakat dig. Om vi så förlåtande, försonande kunde alltid tänka om hvarandra, som du nu visat, då vet Gud att vårt hem, vårt förhållande, skall blifva ett himmelrike, en Härlighet på jorden. Det dumma brevet! Nej, jag skulle sagt dig det mundtligt. Du skulle ej blifvit ond, ty du skulle ha' förstått mig, din barnsliga Tora, att hon aldrig kunde tänka en ond tanke om dig, eller vara rädd för dig. Hvad tant D. utropade, var naturligtvis ett skämt, och så uppfattadt af mig. Att jag skref det, var dumt, men jag tänkte ej ett ögonblick på, att du kunde missförstå det, och att du kunde tro mitt andra påstående härröra häraf är mig en gåta.

Att du vore envis, har jag aldrig ett ögonblick tänkt eller märkt, och vore väl det, i hvilket fall som helst, en medfödd karaktärssvaghet, ej ett klandervärdt fel. Att jag "naturligtvis" skulle ha berättat min förlofning för många af mina vänner är elakt sagt af dig. Vet du, jag tror att jag är för öfverdrifvet ömtålig i den vägen. Jag håller vår kärlek som något så heligt oss båda emellan, att hvarje ord till någon oförstående därom verkar som ett slag på mig. Den ende jag har kunnat säga något om dig och vår kärlek är min gode far. Han vet hur jag är, och att det är en andakt för mig, då jag talar därom. Min älskade far.

Ibland kan jag tycka att du är med oss, far och mig, ty så lycklig känner jag mig, och han vet alldeles hur du är. Jag tror att mor har jag många gånger sårat med min tystnad. Kanske hon t. o. m. kan tänka att min kärlek till dig ej är stor och stark, ty jag kan ej ens tåla att hon nämner dig. Blir orolig och uppbragt. Förstår ej hvarför. Hon är ju min mor, som jag håller af, och hon har ju rättighet i mig. Då jag fick ditt sista kort från Geneve, strax innan du reste till H. var det ej nära att man narrat mig i gråt. En moster till mig var hemma. Vi sutto just och frukosterade när jag erhöll det. "Du hade mig och det var ljust omkring det" skref du. Vykorten måste jag alltid låta alla hemma läsa. Far såg det först, men sedan innan mor och moster fick det, hade jag med blyerts raderat ut detta. Det var ju blott till mig dessa orden. Gick lätt nog då de vara skr. på mörk botten. Mor blef, lätt förståligt, härav sårad, och yttrade några obetänksamma sårande ord till mig, som jag ännu kan känna smärta af. Hon förstår mig ej, är ej som jag. Då jag ej till mor kan tala om vår hemlighet, hur tror då Gunnar att jag för fullk. utomstående kan säga det. Ej Asta som talade om allt för mig kunde jag säga det. Att hon förstod det såg jag, men hon var så finkänslig att hon aldrig härtydde därpå. Att tant fick del däraf, var därför att jag alltid beundrat hennes ädla, kärleksfulla väsen och känt mig tilltalad däraf. Och så dref hon mig att bikta genom ett resonemang, som ej behagade mig. Hvad har världen att göra med vår kärlek. Den usla ringen som skall säga allt. Om vi ändå haft tillfälle att vara mera ostörda tillsammans. Vi båda blott. Bandet för världen, ringen, är ej för oss. Vår kärlek allena är vårt insegel till vårt förbund, skall den ej skada oss. Den medför skyldigheter för oss huru vi skola vara mot hvarandra. Vi skola taga hänsyn till världens människor? Ingen har med att göra, väntar af oss. Vi bli slafvar för dem. –

Huru skönt att komma långt, långt bort ifrån alla. Tillsamman med dig till Finland, ensam med dig, huru skönt. Vi skola gå långt bort från alla och ensamma få vara tillsammans. –

Men det andra. Jag skulle aldrig kunna tro dig vara i stånd till att, medvetet, fordra för mycket af mig. Hade jag skäl för att tänka så, skulle jag mista aktning för dig, och då vore det kanske svårt att älska dig, som jag vill och bör. Jag var i början ängsligt rädd för det, det medger jag, dina smekningar voro så passionerade, jag förstod dem icke, kunde ej besvara dem så. Men tro mig, att min rättskänsla är i det fallet så stark, att du aldrig, om det nu vore ditt uppsåt, skulle få mig att falla.

I dina ögon är nog detta en sjuklig öfverdrift af godt och ondt. Jag förstår det. Då du ej tror på Gud, på en allmakt, tror du ej på vigseln, som slutliga innerligaste förbundet mellan man och hustru. Detta tänkte jag mest på då jag skref. Jag tänkte, att du nog skulle förr eller senare säga, att man ej skulle kunna tala om synd därvidlag, ty vår kärlek, vår förening bleve ej blankare, ej varmare, genom en prästs böner och välsignelser. Förstår ej min Gunnar att jag kunde tänka så. Hade jag ett ögonblick tänkt så, som du trodde, tror du då att jag skulle kunna älska dig eller velat vara din. Nej då hade jag ansett dig som en förrädare utan värde och aldrig, om kärleken vore än så stark, om jag skulle lida, då för att skiljas från dig, skulle jag längre vilja kallas "älskade" af dig. Tror du att du i mig har en svag, viljelös kvinna, som det beror på din godhet, att du ej krossar? Nej, däri är jag mig själf, jag kan förlåta mycket, men försökte man vinna på min förlåtelse, då kastar jag alla band för min heder och äras skull. En ren kärlek, en man, med en mans själ vill jag kalla min och därför att du, min älskade Gunnar har det, är det, är jag stolt öfver dig och älskar dig, så mycket jag kan älska. Ser du, det var en tid, då jag fått för mig, att jag icke skulle kunna älska en man som haft förbindelser med dåliga kvinnor? Tyckte det var så ruttet och lågt.

Mor hade engång sagt mig, att då far och mor blefvo vigda (Far var då nära 30 år) far sagt, att han vid Gud kunde svära, att han var ren som hon. Min käre far, sådan som han ville jag älska, honom skulle jag kunna akta öfver allt. Jag tänker icke så nu. Er [UW natur], äfven din, är olik vår. Gud har skapat den så. Således är det äfven ej Hans vilja att underkufva, kanske med tillsättande af er hälsa, edra lidelser, utan tillfredsställa dem. Vet ej ens, om jag har rättighet fordra mera nu, då du är min. Det är din egen sak, jag har ej rättighet fordra något i det fallet, men är det inom äktenskapet, då är det ett äktenskapsbrott, lika straffvärdt, som äktenskap utan kärlek. Ty det är till sitt väsen en prostitution, att sälja sin själ eller kropp, skulle jag ej kunna tänka mig att du kunde älska mig, samtidigt då åstundade kroppslig njutning. Kärlekens innerligaste bevis, är det väl, ehuru jag ej kan fatta det. Jag ville att kärleken skulle vara något himmelskt andligt, en fläkt af Gud, det skulle stå högt, oåtkomligt öfver allt kroppsligt njutbart. Det skulle i finaste bemärkelse vara själarnes olösliga förening. Hvarför är det ej så? –

Hvarför skall det sinliga, erotiska vara en följd af kärleken? Nu tycker säkert min Gunnar att jag är förskräckligt dum och barnslig. Ja, skratta åt mig,

men jag har tänkt så och låt mig behålla denna tro på dig och kärleken. Kanske du ej förstår mig, ännu tror mig mena indirekta förebråelser mot dig, men var förvissad om, min gosse, att jag aldrig mera kan tänka något dåligt om dig, att jag tror och alltid trott att du älskat mig högst af alla. Måtte jag aldrig få orsak betvifla det, ty då ramlade alla sköna idealen för mig. Då trodde jag ej mera på något godt. Jag kan ej få för mig, att du trott så om mig, som du skrivit. Vill ej läsa det, må du nu förstå mig bättre, och gifve Gud att du måtte få behålla din goda tro om mig du har, att jag är värd den och alltid måtte bli det.

Jag vill att du skall tänka det bästa om mig. Då jag någonsin sagt, att du var bättre, har jag menat att du vet mer än jag. Att din intelligens är större, haft mera tillfälle till bildning än jag. Att jag i börd står under dig, har t. o. m. för mig själf varit svårt att tillstå då jag vet att i mitt hem mor och far velat och gjort allt för sina barns framtid och väl. Och då man själf inser, att man ännu har mycket att lära sig och vill lära, så tror jag ej på omöjligheten däraf. Hvarför kan ej Gunnar höra, att många många flickor stå högre och äro bättre än jag. Hvarför vill du att jag skall vara den bästa? Kan du ej älska mig som felfri. Då synd om mig. – Den starka själfkänslan tycker jag har stor likhet med egenkärlek och egoism.

Då du säger att vi skola lita på vår egen kraft, kan jag ej följa dina åsikter. Att Gud finns, att Gud styr världen är min orubbliga tro, må den än af dig anses inskränkt och trångsynt. Jag har lyft mig öfver dogmerna, tror att bibeln är lögn och sanning om hvartannat, är en tviflare om försoningsläran och mycket annat men att Gud finns är min fasta öfvertygelse. Jag tror att vi alla blir saliga, hvar på sin tro, att kärlekens Gud skulle kunna bestraffa de otrogna med ändlös, gagnlös pina är ju en kränkning mot Honom som den guddomliga kärleken. Skulle Gud annars i sin allvetenhet frambragt väsen hvilkas ända bestämmelse var oundvikliga själskval. Då du är ateist, är ju dumt att tala härom, men älskar dig dock, nu och alltid, lika högt. –

Hvarför har du ej skrivit till din mor på så länge? Kan du ej förstå att det är orätt, att hon skulle glädja sig få höra från sin son, sitt barn, som, jag är viss om hon älskar och beder, lefver för. Om du älskar mig så skrif till henne ett ömt, kärleksfullt bref snart. Jag väntar gärna, ehuru jag så gärna vill se, att du tänker och förstår mig bättre nu. Kommer din far neråt Skåne? Roligt att få träffa honom skulle det varit. O, huru glad jag blef, då du skref, att han tycker om mig och vill se mig hos sig. Ja, jag är så glad och tacksam för så mycket men allt är ändå för att jag älskar Gunnar och är honom kär. Ty jag vet det nu och tackar dig därför. Huru mycken lycka vi skola njuta då vi träffas. Inget i världen kan skilja oss. Jag tackar tyst dina finkänsliga kamrater för deras vackra handlingssätt mot dig och mig. –

Hvarför är du lat och kan ej läsa. Därmed skadar du ju din framtid och dig själf. Vet ej, hur man kan känna sig tillfredsställd med en dag, då man vet sig ej ha gjort någon nytta. Du har sagt att du älskar ej att festa, hvad kan man då göra? Då du nu skrivit till din mamma så skrif till mig, ett långt bref, och säg att du är ej alls ond på mig och att du vet jag menar väl med dig.

Din tillgifna Tora

Tusen hälsningar. Tack för du kysser mig.

+++

Postkarte, poststämplad i Hannover 12.7. [troligen 1904]

Adresserat: An Fräulein Victoria Gullstrand

Malmö (Schweden)

Stora Nygatan 50

[Motiv, en hjort med kalv vid en sjö och en björk]

Sonntag entweder um ½ 12 oder 2 treffe ich in Malmö ein, und wäre es gut wenn du um die Zeit beim Hafен sein könntest. Einen Brief hab´ ich dir seit einen Tagen geschrieben, habe aber kein Antwort bekommen. – Tausend Grüsse bis wir uns treffen Gunnar

+++

Rue du Prieuré 6, Nyon 9/VIII 04

Min egen goda högt älskade Victoria!

Haf hjärtligt tack, flickan min, för brevet och för kortet från Bjerred. Jag tänker du haft rätt trefligt tillsammans med kusin Amanda och väldigt roat dig på balen i societetssalongen i din luftiga lätta "indiska moll"klädning. Kanske har du försatt några unga mäns hjärtan i brand; nu i den starka sommarhettan är allting mycket eldfängt. En liten sprakande gnista från ögat kan snart uppväcka en duktig brasa till lufs. Det finns visst bra stiliga pojkar nu under sommarferierna i de skånska bygderna, raska löjtnanter med blänkande guldgaloner och knappar.

–

Här under söderns brännande sol är det en "förbaskad" hetta nuförtiden. Man är nästan oförmögen till allt arbete. Hjärnan arbetar mycket trögt. Jag försöker läsa om dagarne men dåligt går det. Zädig är för det mesta i parfümfabriken, doftar redan på ett gathörns afstånd då man möter honom. Staden är för öfrigt en riktig "bushåla" där skraddare och skomakare äro det högsta hönsen. –

Håller mig inomhus hela dagen, på aftonen då det blifvit svalare slå vi oss ned vid stranden och betrakta de Sawoiska alporna och de upplysta ångarna som i mörkret plaska fram, kastande långa dallrande ljusstrimmor i den svarta vattnet. –

Jag tänker så ofta på dig, dig som jag ställer högst av allt på denna jord. O, huru härligt hade vi det ej här tillsammans! Ju längre man kommer bort från nordен, desto större blir dock ens längtan. Tänker så mycket på, hvart vi en gång skola hamna i världen. Du skulle säkert ha önskat att min framtid hade varit mera lugn och utstakad och jag pinas ofta själf af det obestämda i allt. Jag önskade bjuda dig en sorgfri, bekymmerslös framtid, ja, jag ville gifva dig allt, allt vad skönt finns på jorden, men så tänker jag att om du riktigt älskar mig, så kan du äfven skiljas från ditt land och hem, ty då måste det vara kärleken, som skall ersätta allt. Vi skola endast vara hänvisade till hvarandra, i kärlek dela medgång och motgång. Det är på kärlek vi båda skola bygga allt. Mången skulle

säga att det är vågadt, men hvarför ej våga. Att tillsammans sträfva fram i lifvet ger för hvarje dag ny näring åt kärleken.

Som du nog kanske märkt har jag ett mera oroligt sinnelag, har alltid sträfvat efter något som skulle gifva mig lugn och tillfredsställelse. Jag fruktar ibland min egen natur, kanske har jag hittills haft det alltför bra, har ej lärt mig att försaka. Ibland isynnerhet då jag är ensam öfverfalles jag af en tomhetskänsla en obeskriflig längtan. Som du vet, min älskade, älskade Victoria, har jag så länge jag varit borta hemifrån, sökt mig ett ideal. Denna längtan kan du finna återgifven i mina bref från den första perioden till dig. Jag gick för långt i min längtan. En bild, som sväfvade för mig i luften, ville jag gripa och fasthålla, den fick ej försvinna. Jag tyckte att den skulle ha makt att omskapa mig, göra underverk. –

Sedan såg jag dig. Då tyckte jag att jag hade mera rättighet till dig än någon annan. Dig som jag tänkt på, drömt om, skulle du då kunna vara likgiltig för mig, skulle vi kunna skiljas utan att ha känt en varm känslostorm, den sanna vi förut lefvat i. –

Vet du då man längtar efter något tänker man sig det alltid annorlunda än det i verkligheten är, då man uppnått det. Det är det obekanta, det främmande, som drar en. Då man sedan har lyckan i sin hand, kan man ej alltid uppfatta hvad man eger. –

Man vill resa vida omkring. Hör man talas om främmande avlägsna länder, vill man gärna omväfva dem med en högre glans och poesi. – Jag hade tänkt mig Schweiz annorlunda än hvad det är, och återigen tycker jag att det ju ej kunde vara annorlunda än hvad det är. Menniskorna likna sig öfverallt. Men sedan då man åter kommit bort, tycker man att det dock var någonting härligt och fint. –

Någon så schön och fridfull tid, som då vi voro tillsammans i Hannover, vet jag att jag ej förut haft och det kände vi båda äfven då, men hvarför kunde jag ej då håller alltid vara riktigt, riktigt glad. Jag kommer ihåg att du ibland då vi sutto tysta tillsammans tyckte att jag ej var riktigt lycklig och jag märkte äfven att du ibland var sjunken i tankar. – Men nu då jag tänker på den tiden vet jag att jag dock var lycklig, känner ännu hurudan lycklig känsla jag erfor, då jag t. ex. ibland under middagarna fick i all hemlighet trycka din hand och kunde känna den varma ström som öfvergick från den ena till den andra.

Jag berättade dig, att du är den första flicka jag talat med om kärlek, den första och den enda jag korresponderat med och äfven då vi ej ännu kände hvarandra fördunklades aldrig den djupaste känsla som fanns på botten af min själ, och som jag skänkt den bild jag i min fantasi skapat om dig, af någon annan. Om äfven någongång för ett ögonblick den ytliga människan hos mig kunde få öfverhand, om ock det brusande människolifvet kunde framkalla känslor som måste hänföras till dem mannen känner gentemot qvinnan endast på grund af den medfödda instinkten, var det det skönaste jag ägde, då jag visste att jag ägde en schön, oskyldig qvinnas vänskap, och då jag kom hem till Finland, eller annorstädes uti frid och lugn, då föreföllo mig alla nöjen och fester som ett intet mot att en gång kunna äga en varm, helgjuten qvinnas kärlek. –

I ett bref skref du sedan engång att du förälskat dig, lidit många sömnlösa nätter och att oaktadt du ej trodde dig kunna vinna genkärlek, du dock känt den djupa kärlekens makt. – Kanske är det därför som jag så ofta velat höra, att du riktigt älskar mig nu. –

Förlåt, min älskade Victoria, att jag nu talat om detta, som ju nu längesedan borde vara glömt, jag vet ju nu att du älskar mig, och du vet att jag älskar dig. Ju längre jag kommer från dig, desto tydligare står din bild för mina ögon, men det måste vara så ty det är kärleken som skall bära oss. Det är sorgligt att det finns många unga menniskor, som alldeles förlorat tron på kärlek. Har lärt mig känna en ung man som varit gift några månader och som påstår att kärlek ej existerar. Då jag frågade honom hvarför han då gift sig, förklarade han, att det är så bekvämt att ha någon som pysslar om en smula, kokar maten och håller allt i ordning. Det sticker i en då man hör sådana ord. –

Jag tror, att jag kan skänka dig all den kärlek du längtar efter, men då vill jag ega din hela, odelade genkärlek och hängifvenhet. –

Du frågade i ditt bref om jag omtalat för Zadig vår förhållande och hvad han tycker om detsamma. Vet du, det är högst ogärna jag vill omtala mina djupaste känslor för någon. Då jag skrifvit vykort till dig och har dina fotografier på mitt bord, har han frågat om vi har allvarliga tankar, och då jag svarat "ja" har det blivit därvid. – Hans tankar om saken vill jag ej höra, ty om någonting är endast och uteslutande för oss båda, må det väl vara vår kärlek. Ett obetänkt och kanske en smula ironiskt ord af t. o. m. ens gode vän kan stöta mig, så jag riktigt känner att jag bleknar. –

Jag tycker mycket om Zadig, har i det flesta saker alldeles samma uppfattning och smak, men dock är jag öfvertygad att Zadigs framtid kommer att gestalta sig annorlunda än min. Han är ännu sina föräldrars pojke, som utstakat hela hans framtid, så den blir så bekväm och bekymmerslös som möjligt och sedan då allt är i sin fulla ordning och han är fast bosatt och har fina inkomster gifter han sig och mår godt. Han har nog förmåga att se sig för och hålla sig på sin kant här i lifvet. –

Det är ju synd med din kusin Amanda, som är kär i Helmer. Trösta henne med att det icke är just vidare bra om kusiner gifter sig. Eller kanske har hon aldrig tänkt så långt? Som "kusiner" hade vi ju det fint i Hannover. Det var säkert mycket trefligare än om vi verkligen varit det. Måtte vi nu snart åter få träffa hvarandra; jag är nog lite generad att komma till ditt hem, men då jag har dig att hålla mig till blir det väl ej så farligt. Tre månader, kanske lite mera och jag får åter kyssa min egen älskade flicka. – Men då måste det bli att vi får vara längre tillsamman. Helst skulle jag se att du reste med mig till Wasa, ty det kan allt sedan hända att vi äro nödtvugna att en längre tid åter vara skilda. –

Här i Schweiz stannar jag till slutet af mån. och måste sedan anstränga mig för att få min afhandling färdig skrifven så fort som möjligt. Här kan jag ej göra det emedan det ej finns bibliothek att tillgå. Borde kanske stannat i Hannover. I studiestaden blir det alltid mera utträttadt. –

I slutet på Augusti får jag äfven min yngre bror till Hannover och gäller det att få honom in på någon lämplig bana, så han engång skall kunna förtjäna sitt lefvebröd. –

Jag hörde att min mor nu hemkommit från diaconissanstalten, ej ett dyft bättre utan hållre sämre. Min far har funderat resa till Sverge i September. Antagligen blir det Stockholmstrakten, så jag ej kan träffa honom. - - - -

Nästa lördag ha vi möjligtvis tänkt på att resa till foten av Mont Blanc, vet ej ännu säkert ty det blir ganska dyrt och mina affärer äro långt ifrån lysande. – Sista Söndags voro vi inresta till Geneve och hade det ganska trefligt. Franska har jag mig ej lärt det ringaste och har jag äfven lemnat det åt sitt öde; det lilla man kunde lära sig på en månad vore dock genast glömt och tiden här är bättre använd om jag håller mig till vetenskapliga saker. –

Stor glädje uppstod här då telegrafan meddelat att Pleve¹³ blifvit kapunerad. De två värsta männen äro nu undanröjdade, jag tror Finland nu kommer att gå en ljusare framtid till mötes. - - - -

Min älskade, älskade egen flicka Victoria, jag har ofta så rysligt ledsamt efter dig. Då jag går ut och promenerar, tänker jag hvad vi skulle säga till hvarandra, vi skulle tala om vår framtid; jag skulle kyssa dig och känna att det är dig jag vill ega för hela lifvet, att det är du som skall gifva innehåll och ett mål för mitt lif och då jag sedan skulle känna att du är riktigt lycklig och då jag sedan toge dig om lifvet och såge in i dina ögon, skulle vi båda glömma alla, alla sorger och en mild frid skulle sänka sig öfver oss. –

Jag blef så glad då du skref att du känner som om allt hvad du gör, vore för mig. Jag vill äfven göra allt med tanke på dig. –

Tack min älskade Vicke, för aqvarellerna du målat till mig. Nu ha vi ju redan taflor till ett rum. – Hvad det vore härligt att åter få höra dig sjunga en vemodig sång med din mjuka känslofulla stämma. Vet du att jag är riktigt svartsjuk på dem, som alltid skola få vara med dig. Sänder samtidigt till dig som recommenderat prof ett litet minne från Geneve, en brosch föreställande en Edelweiss. Hoppas du får den utan tull. Ursäkta den i hast gjorda slarfviga inpackningen. Måste sluta nu. Zadig kommer snart från fabriken. Tahut ....[två ord på finska antar jag] och skrif snart till din egen gosse Gunnar

P.S. En vänlig hälsning till din kusin Amanda!

+++

Hököpinge Tisd – kväll 22/11 [1904 Årtalet har jag fått fram genom att kolla vilket år som den 22 november var en tisdag – årtalet finns inte angivet i brevet]

Min käre, älskade Gunnar!

Jag fick ditt bref nyss, och är både sorgsen och glad för det. Det gör mig innerligt ondt, att du för min skull varit så orolig, och jag känner mig olycklig och

¹³ Viacheslav Pleve (1846-1904), rysk jurist, som gjorde karriär först inom polisväsendet, senare blev han senator (1884) och statssekreterare inom inrikesministeriet (1885), 1899 minister med ansvar för Finland, 1902 inrikesminister och chef över de tsaristiska gendarmerna. Han förde en hård politik mot allt motstånd om tsar-regimen och utsattes för flera attentat innan han till sist mördades 1904 av en revolutionär socialist, Yegor Sozonov.

förebrådd därför. Förlåt, min älskade gosse! Var ej ond på mig och vet först och sist, nu och alltid att jag evigt är din. Jag glömde i mitt bref, som du väl fick i går, förklara hvarför du ej hört af mig. Fast jag medger att de ej alls äro ursäkter ty om man föresätter sig att skrifva, så har man tid till åtm. några rader.

Sista veckan d. v. s. mellan 6 – 13 – gingo första dagarne innan jag visste om ´et och de sista tre var jag häftigt förkyld, så tant körde mig i sängen. Men, gossen min, inte ville jag skrifva det till dig, emellertid förrän jag blef duktig och nu är jag kry igen som en nötkärna. Det var inte farligt alls. Onödigt du skulle tänka därpå. Så i veckan, förra, har jag rest hvarje dag 9 på morgon och här hemma kl. 8 på kvällen. Detta blott om huru min dagar gå, jag skulle nat/urligtvis/ ha skrifvit men men --- det blef inte af förrän i söndags. När du kommit hit – äro vi goda vänner igen och Gunnar är glad och kan nat. ej frångå att hans flicka är en slarfva, men, hvad är att göra? – älska henne som hon är. När vi träffas du, då ska du få ha mig desto mer. Gunnar käre, tänk på det. Då skola vi lefva, lefva och älska in i döden. Nu tänker jag på något som jag ändå inte vill skrifva, men när vi träffas skall du kunna läsa hela Tora utan glasögon. Du har min lilla lapp jag skref. Jag har din med och har sett på den tusende gånger, men tror du att de finska krumelurerna gå i mej? Nej! Stört omöjligt. Jag måtte vara bra dum. Hör du, om jag inte kan läsa finskan, så får du inte lägga bort att tycka om mig ändå. När jag säger: Minä rakustan sinut! Minum oma pojkan, minne tulen /... / , minä, sinä han Kippos, kitoss, tervä ¹⁴Hej! – så får det vara nog och du tycker att det är alldeles tillräckligt nog och bra.

Jag blef verkligen riktigt glad, att du tänkt så mycket på mig, men jag hade nat. aldrig velat, att du skulle vara ledsen. Älskade Gunnar, huru jag tackar dig för dina tårar, måtte du bli så lycklig du förtjänar, du gode gosse. Jag vill göra allt hvad i min makt står därför. –

Hvarför har du börjat röka då det gör dig skada??? Är det ej din plikt att tänka mera på din hälsa än den dåliga njutningen af cigarren. Jag är ledsen därför. –

Hvad du än tror, kan du aldrig vara ogudaktig och jag älskar dig hur du än är. –

Far sitter bredvid och rättar skrifböcker, dessförinnan har han skrifvit 2 sånger, noter, till mig. Han är den bäste far i hela världen. Han förebrådde mig min "taktlöshet" (som far sade) och sade mycket som icke var lugnande för mig. Nu är far sömnig och gick. Bad mig hjärtligt hälsa dig. –

Skulle nog vilja säga: Förlåt min slarfviga dotter och kom hit till julen och kyss henne så blir hon glad. Vet du, skam att säga känner jag mig ej det minsta sorgsen , inte ens för det du varit det, men jag är fasligt ångerköpt. Hvem skall nu skrifva? På sönd. får jag tid. Då skr. jag. Hoppas du kryper igenom examen.

God natt nu, älskade! Förlåt din lyckliga egoistiska flicka och var glad ty jag VictoriaGullstrand är din GunnarHeikels.

---

¹⁴ UW är här tveksam och jag har skrivit av rätt för jag kan inte finska.

[i slutet av brevet har VG ritat en ojämn ring med ungefär 5 cms diameter runt vilken hon skrivit:] Här kan du kyssa om du vill, för här har jag kysst. Kan inte hjälpa att det inte syns.

+++

Hököpinge 8. Dec. 1904¹⁵

Käre min älskade "doktor" Gunnar!

Min varmaste lyckönskan! Jag trodde jag skulle krevera av glädje då jag fick min Gunnars telegram. Naturligtvis har jag icke ett ögonblick tviflat om att du kom igenom. Jag var alldeles säker om att du skulle reda dig, men jag är så glad med dig att all din närvspänning nu är slut och så är du ju icke längre någon skolpojke nu.- Och jag, dumma tös, som skickade gratulationer för fort. Nu hade väl blommorna vissnat till i dag. Hade fått för mig att den 8:de var om onsdagen och skenade så åstad med "half vind" som mor sade då jag berättade det. Om du ändå inte bröt det förrän i dag, men det gjorde du nog. Ursäkta din slarfviga flicka! Jag menade väl. -

Nu kl 11 e m ären i nog och festar. Om jag ändå hade fått se dig ett enda ögonblick. Säg Gunnar, kan man säga annat än att lifvet är bra skönt, och att det är roligt att lefva. Vi ha ju allt i hvarandra. Vi båda skola aldrig stanna vid de tråkiga punkterna, ty de ljusa äro de öfvervägande, bara man har den rätta synen på tingen, och det skola vi ha. Ibland är jag så rädd, att Gunnar ska tänka så där mörkt, som han gör ibland. Då gör du mig sorgsen, så det får du inte. -

Ditt bref fick jag när jag kom hem om kvällen. Tack älskade Gunnar. Det var ju förfärligt, Gunnar, att man vill tvinga finnarna att strida för ryssarnas sak. Huru kunna de våga. På något sådant har jag aldrig tänkt. Dels tänkte jag att då Finlands krigsförsvar är indraget, finnarne gingo fria (Far sade visst, att Viborgs regemente står kvar och är med i kriget) och så trodde jag du hade din sedel i Tyskland och därför gick fri deras anspråk. Dock hoppas jag det bästa, och aldrig låter jag dig resa härifrån om vi ej skulle vara säkra härom. Skrif mig hvad de säga i ditt hem; då du kommer hit kunna vi skriva gemensamt och då vill jag själf förhöra mig därom. Om det ej vore för din skull vore jag förstås lika glad om jag fick ha' dig hemma. Jag tänker så lite på den resan, men naturligtvis gör jag den ändå gärna, därför att det är till ditt hem. Om du nu kunde trivas här. O, hur jag önskar det. Om jag ändå någon gång kan tänka mig in i dina tankar eller blott jag visste, att du alltid kände dig lycklig. Vi ha så olika naturer, att vi omöjligt kunna känna det på samma sätt. Men, tro mig, mina känslor äro ej mindre starka, jag kan aldrig älska /dig¹⁶/ mera än jag gör, min natur är blott lugnare och jag saknar dina starka lidelser. Hvarför jag är så eller du så, därpå kan ingen svara. Jag älskar dig som du är och önskar dig så, emedan du är så, försök du äfven vara nöjd med din Tora så gör du henne till den lyckligaste i världen.

¹⁵ En lördag

¹⁶ "dig" tillskrivet senare i marginalen.

Tack åt din julklapp åt mig, men icke hade du behöft köpa något. Du kommer ju till mig, det är den största julklapp jag nånsin fått. Far och mor ber hälsa att de deltaga i din glädje, att det gått dig så väl. Vet du, jag skämdes riktigt, då far kom och gratulerade mig för att du hade tagit examen. Kände mig så oändligt liten, men far vet ju att jag är så väldigt glad med dig. Jag sade att du skickat 1000 "hälsningar" och det gick bra fast jag hade svårt för att hålla mig allvarlig. Har varit på föreläsning i kväll men hade tyvärr lite svårt att följa med, tankarna voro hos dig. Vet du, jag vill inte alls heta doktorinna. Kanske en gång när jag blir gammal och ärekär eller om jag kom tillsammans med titelsjuka tyskar, men annars, hvad har jag att göra med din vunna titel? Då jag får ditt kära namn är jag alldeles nöjd. Nu tycker jag det börjar bli kusligt sitta ensam. Skall i morgon resa in och sjunga sista gången. Jag väntar snart bref.

God natt, käre, älskade min gosse

Äle unohda minna! [eller ngt liknande som väl är finska]

Tora eller Victoria

+++

+++

[ett blad som verkar vara helt löst med Victorias handstil och "5" med blyerts i hörnet]

... skönt om vi sedan båda kunna komma till ditt hem och land – förlofvade. Men ändå måste jag säga, icke blir det förbund som våra hjärtan förut knutit, icke varmare och icke starkare genom denna officiella akt. Kärleken måste dessförinnan vara i fullaste, härligaste blom, ty ingen yttre ceremoni, ej ens vigseln, förmår binda tvenne hjärtan oupplösligare i djup mening. Löften måste osagda vara gifna, ty de äro kärleken själf. "Trohetslöften äro onödiga" skref du engång. "Måste de gifvas är redan misstanken där, att de kunna brytas." O, Gunnar, att sedan få ega dig för alltid. Det är ju himmeln själf. Och vi båda skulle få ett hem, där allt det ädlaste och bästa hos oss skulle utvecklas för ett högre lif. Ett verkligt hem, då det är byggt på kärlek, måste vara sammanfattningen af all en människans sällhet, själens högsta hvila. Du måste veta, min gode gosse, att det är du som är själen i mitt lif, det är dig jag lefver dig jag andas. Att mista dig, vore att dö. Detta har jag alltid skrattat åt, då man kunnat säga så, icke kunde det vara så farligt heller men säg mig bara

[andra sidan av bladet] då man vore frånvisad lyckan i dess fullaste bemärkelse, lefde blott för att lefva, utan nytta, utan själfförädling, vore det då någon synd att söka sig döden, det var dock något högre vi önskade nå, och därför lefva vi, blott högre högre "Aurum corda". Eller tror du ej att äfven den armaste människa, den uslaste tiggare lefver med det, om än omedvetna, hoppas att engång ernå ett högre stadium. Jo. – Synd åt den som mistat hvarje tro på lyckans himmel, då skulle lifvet vara ett helvete, - men det är det aldrig.

Säg Gunnar, får jag behålla din fars bref eller vill du att jag skall sända det omigen? Jag blef så glad för det – din käre far! I dag var jag bjuden ut på en segeltur tillsammans med ett par pojkar och flickor från Malmö. Men jag

verzichtar (?) på 'et. Det var bestämt innan Helmer¹⁷ reste. Han skulle följt med. Nu tyckte jag icke det var roligt. Dom höll på bli arga på mig i går. Halp ej, jag påstod jag blef sjösjuk. Förra året bekom det mig ju utmärkt. Jag kom
[hittar inte fler delar av detta brev]

+++

Hannover 9/12 1904¹⁸

Till min älskade Victorias Föräldrar!

Jag vet att Tora redan omtalat allt, och därför är detta brev säkert ej oväntadt. Jag tackar hjärtligt för alla de hälsningar Victoria sändt mig från sina föräldrar, för det förtroende jag åtnjutit t.ex. då Tora fick resa till Hannover, där hon ej hade någon annan än mig att trygga sig till. –

Det är nu redan tre år Tora och jag varit i brefväxling. Hvar vi ha känt, hvad vi ha tänkt ha vi skrifvit, intet skämt; på ett naturligt okonstladt sätt har den ena försökt öppna sig för den andra och därigenom ha vi lärt uppskatta och värdera hvarann, blifvit det bästa vänner. – Då Tora sedan var här i Hannover, lofvade vi att aldrig glömma hvarann, ja än mera, vi lofvade dela hela lifvet, all glädje och sorg gemensamt. –

Nu är det slut med mina studier, med den nog så långvariga förberedningstiden för lifvet, nu gäller det att slå sig igenom i kampen för tillvaron och därtill har min älskade Tora lofvat mig sin hjälp och skall det säkert vara båda vårs sträfvan att göra den andra så lycklig som möjligt. Det är tråkigt att vi ej haft tillfälle att vara mycket tillsammans ehuru vi alltid längtat därefter. Redan för ett år sedan skref Tora att jag vore välkommen till julen i hennes hem. Det glädde mig mycket men för många orsakers skull, kunde jag det ej då, men nu då Julen åter är i antågande tager jag med största tacksamhet emot inbjudningen, som jag genom Tora fått från henne själf och hennes kära föräldrar. I hopp om att ej allenast glädja min Tora, utan äfven kunna vinna hennes föräldrars samtycke och medkänsla, vågar jag komma julaftonsdagen till Hököpinge och fira helgen tillsammans med min flicka i kretsen af hennes käraste. –

Om Victoria kunde vara mig till mötes i Köpenhamn, så att vi finge vara en dag där tillsammans vore jag tacksam. – Med det hjärtligaste hälsningar till min Tora och hennes kära föräldrar förblir jag vördsammast Er tillgifne
Gunnar Heikel

+++

Hököpinge 25/12 1904

Älskade föräldrar!¹⁹

¹⁷ Helmer (1880-1954) var Victorias tre år äldre bror.

¹⁸ En fredag

Är nu som ni säkert redan veta hos min älskade Tora²⁰ i hennes hem, där jag firat julaftonen och ännu kommer att stanna någon tid. Är det månne någon risk för mig att nu komma till Finland med min egen tös med afseende å en ev. utskrifning till kriget, troligen icke! –

Skrif omgående härom och när vi äro helt välkomnade hem, vi äro redobogna att företaga vår förlofningsresa. Skulle pappa vara vänlig insätta annons i Hfors Posten om det skedda, så lydande

Victoria Gullstrand
Gunnar Heikel

Malmö Wasa

Har ej tid nu att skriva mycket. Af skedda fakta må nämnas. Förlofvades i Köpenhamn, där Tora var mig till mötes, drucko en skål på tumanhand å ett hotel. Må nu ypperligt. Hoppas ni haft en treflig jul och ären friska och sunda som vi. – Tora fortsätter –

Farbror och tant hälsas hjärtligt af Victoria. Tack för vänlig julhälsning! Är lycklig att ha min Gunnar här och gläder mig äfven att med honom gästa hans hem! Hälsa hjärtligt Ejnar och Vivifrån oss båda.

Tora Gunnar
Far och mor hälsa!
+++

28 dec 1904²¹

Respass , utfärdad av Kungl. Majts till Sverige och Norge etc etc etc
befallningshafvande i Malmöhus län,

För fröken Hanna Wiktoria Gullstrand från Hököpinge som "ämnar resa till Finland".

Hon är enligt passet 21 år, öfver medellängd, har svart hår och blå ögon. Ovalt ansikte och religionen är luthersk. Passet är utfärdad på ett år och utfärdad i Malmö den 28 december 1904.

[Det finns stämplor med rysk text och UW tror att det står 23 dec 1904 - hade de gammal kalender - samt 16 april 1905. UW antar att Victoria vistades i Finland mellan slutet av 1904 till april 1905. Kan vara feltytt.]

+++

---

¹⁹ Till prostén Joel Heikel och Anna Heikel född Lagus, bosatta i Vasa, Finland. De hade gift sig 22 juli 1874. Barn: Einar f 1877, inte i Vasa, Gunnar f 1880 i Vasa, Tyra f 1882 i Vasa, Arvid 1884 i Vasa, Omar 1886-91, Vivi 1887 i Vasa och Gideon 1888-89. Gunnar var en i en syskonskara på fem barn som blev vuxna.

²⁰ Gunnar Heikels smeknamn på Victoria

²¹ Det var en onsdag.

1905

Måndagen den 2 januari 1905 var på Hufvudstadsbladets första sida infört en annons enligt Gunnar Heikels anvisningar till sin far, med enda skillnaden att Victorias förnamn stavades med k: Viktoria. Rubriken var "Trolofvade". Denna dag fanns det inga andra annonser under rubriken.

[Gunnar Heikel emigrerade ensam till USA i början av år 1905. Victoria stannade – som trolovad kanske hon inte borde bo ensam i Malmö och arbeta där? - hos sina föräldrar i Hököpinge . Hon arbetade hos "tant". Denna verkar vara en släkting i Trää den by som Victorias mor kom ifrån. Några brev från Gunnar Heikels följer här, skrivna till hans far prosten Joel Heikel i Wasa. Det verkar som om Gunnars första arbete blev hos en kolsyrefabrik i Brooklyn, med tysk ägare och många tyska arbetare]

141 State Street Brooklyn NY [i mitten av juni 1905 ²²]

Älskade Pappa

Jag skref för några dagar sedan ett brev till Ms födelsedag. Från det och de förriga underrättelserna, veten ni att jag är väl bergad och ej behöfver svälta ihjäl, och kunnen känna er trygga för min skull. Jag träffade komma in i en fabrikation jag aldrig förut tänkt på, men som nog icke torde vara så dum, isynnerhet från den sidan betraktadt, att jag efter några år åter skulle kunna komma öfver till gamla världen. Industrins hemland är Tyskland, som eger inemot 60 sådana fabriker, i Sverge finns det fyra och i H:fors åtminstone en. Finland och i alls synnerhet Ryssland importerar stora mängder flytande kolsyra. Råvaran är endast och allenast träkol, som ju Finland har tillräckligt. Det skulle vara fint om jag sedan jag praktiserat här några år i branschen kunde få anställning hemma, eller vara med om grundandet af en ny sådan fabrik. Om ej något oförutsedt inträffar torde jag därför en tid framåt stanna i branschen, först en tid i denna och sedan i andra här i Amerika, men något säkert kan jag ju omöjligt säga. Trefligt har jag ej i fabriken om dagarna. Det är tråkigt då man märker att det fattas ännu så mycket förrän man kan hvad som skulle behöfvas. Ledaren å fabriken är tyska och ungefär halfva antalet af arbetarena, så att språket ej gör några svårigheter, men däremot går det långsamt framåt med de engelska kunskaperna; jag talar knappast ett ord engelska på hela dagen. Föröfvrigt tycker jag ej om ledaren å fabriken; han är ganska ofin och skällor får jag ofta, får höra att jag "ej duger till någonting" m.m. sådant. Jag måste bara vara lugn, ty sade jag emot, skulle jag kanske med detsamma få sparken. Jag är enda kemisten å fabriken, ledaren är min närmaste och enda förman. Första September får jag löneförhöjning till 15 \$ i veckan, ej är det just mycket, många arbetare förtjena mera, men jag kan i alla fall lefva godt därmed och förutom räntorna äfven sätta å sidan en och annan dollar. –

Tomt och ledsamt känns det efter Victoria och mina egna i hemlandet. Som ungarl tror jag att jag ej kunde trivas här, människorna förefalla så kalla och ogästvänliga. Så snart det är möjligt kommer nog Victoria hit; längre än till nästa sommar skulle jag ej vilja vänta i något fall, men om jag har lycka med mig, torde jag möjligen då ha cirka 100 \$ i månaden, på hvilket vi reda oss väl. –

Mycket skandinaver och finnar finns det här i Newyork, så att om man vill kan man endast vara tillsammans med landsmän; jag kan knappt tänka mig att jag är ända i Amerika, ty i det stora hela är det här som annorstädes i världen. – Ett fritt land är det ju nog och har många företräden framför Europa. Isynnerhet har den arbetande klassen ojämförligt mycket bättre här än i Europa, men den som står på en högre trappa i samhället hemma, känner sig ovillkorligen här stukad och degraderad. Här är arbetsdugligheten enda

---

²² Gunnars mor Anna Heikel f Lagus var född 20 juni 1848 (1848-1921) och därför daterar UW detta brev till någon gång i mitten av juni; 1905 eftersom adressen är densamma som i det efterkommande brevet.

motstocken. Amerika är ett land att förtjena pengar, andra intressen existera knappast.

Jag hörde genom Victoria att Pa varit sjuk på sin profpredikan. Måtte Pa blott nu vara frisk. Jag skulle gärna höra något om Jomala och Pas intryck därifrån. Nu ha ni en härlig tid i Finland. Då man är borta kan man riktigt värdera hvad man gått miste om. Ej tror jag att jag någonsin skulle kunna bli amerikanare. "Oma maa mansikka, muss maa mustikka". Tröstlöst tycker jag att det skulle kännas att stanna här för hela sitt lif. Så länge man är ung går det, men nog kommer hemlängtan riktigt öfverväldigande förr eller senare, skulle jag tro.

Det är oerhört varmt och jag har arbetat hela dagen så jag slutar detta i hast sammanrafsade bref, hvilket ni kanske får midsommaren. En treflig sommar, hälsa och glädje önskar jag Pa och förblir Pas egen tillgifne pojke Gunnar.

+++

141 State St Brooklyn 7/7 1905

Älskade Pappa!

Jag får hälsa Pa välkommen till Svealand och hoppas Pa måtte trivas rätt väl och framför allt få sin brutna hälsa fullkomligt återställd. Hjärtligt tack för brefvet och korten jag erhållit, det är så uppfriskande att höra något från hemtrakten, fastän nyheterna ej alltid vore häller så trefliga, ty en främling är jag allt ännu i detta land, men hoppas tiden skall göra sitt för att jag skall kunna börja trivas här. Om jag vore nöjd med mitt arbete och min plats, vore det ju ej mera bekymmersamt, men såsom sakerna nu gestaltat sig är jag glad så snart jag lyckats få plats annorstädes. För det första lär jag mig här ingenting alls mera och och idé hade jag att bli här ännu en tid endast om jag hade för afsigt att i närmaste framtid själf grunda en kolsyrefabrik. Dessutom är det mig alldeles omöjligt att för en längre tid vara direktörns underlydande, ty han är en oförskäm, nyckfull man åt hvilken intet duger och har jag nästan hvarje dag fått mottaga fullkomligt orättvisa förebråelser af honom. Hvad lönen vidkommer och framtidsutsigterna äro ej de häller stora. Bergs fick redan till en början 15 \$ i veckan och snarare löneförhöjning än jag, i en stor fin fabrik, då denna är inrymd i ett gammalt uselt magasin, fullt med damm. Och ett smutsigt otrefligt laboratorium har jag därtill. Mycket möjligt är det därför att jag i den allra närmaste framtiden reser mera vesterut, ty där man ej trifs är livet en pina. Att jag ej genast fann på det rätta var ju så godt som gifvet, nog kan det ännu bli riktigt bra för mig. –

Hufvudsaken att modet är uppe, och det har jag ännu i behåll. Mycket ledsamt har jag haft efter Victoria. Min största sträfvan är att så snart som möjligt kunna gifva mig, ty annars är lifvet intet värdt, tycker jag, utan Victoria är jag blott en half människa. Föröfrigt har jag föga att berätta härifrån, då jag är upptagen från 6 på morgonen till 6 på qvällen. Mycket hett har här äfven varit och är allt ännu. Äfven nu då jag skrifver är det så det dryper af mig

och jag knappt vill kunna tänka. Hvaraf äfven brefvets intetsägande innehåll nog bär vittnesbörd. I Sverige tänker jag tala alla nu om Norge och förbereder sig till ett ev krig. Från här utkommande svenska och finska tidningar håller jag mig "a niveau" med förhållandena i hemlandet. Roligt är om Pa ibland vill skriva åt min kära Victoria, hon har äfven hon det nog ledsamt. Af henne får Pa äfven höra kanske ett och annat om mig, som jag ännu ej berättat åt Pa. Jag skrifer nämligen åt henne minst en gång i veckan. –

Af Arvid²³ har jag äfven fått bref. Han tycks för framtiden fundera på engelska kolonier där sockerrör odlas. Det är nog ej så dumt i pecuniärt hänseende, men sorgligt är det ändå att vi äro tvungna att vara så långt borta från hembygd och fosterland. –

Jag är mycket nyfiken att höra huru Pa börjar trivas i Hjo.²⁴ Nog är Sverge ett godt land, med vänliga menniskor. För en gammal man vore det minsann tråkigt att komma till Amerika, men då man är ung går det ändå, och jag tror man kunde göra åt sig ett mycket trefligt harmoniskt lyckligt hemlif i detta land och jag hoppas att Victoria skall ännu få det bra och känna sig lycklig, fastän hon är så långt borta från sina egna. –

Slutar nu detta slarfviga bref, men hettan är plågsam. De allra hjärtligaste hälsningar till min egen älskade far från tillgifne gossen Gunnar
+++

Hököpinge Sönd den 8 Okt. 05

Min käre rare älskade Gunnar!

Tack Gunnar för ditt så hjärtliga bref! "Nog är du en rar gosse nog"! Minna rakestan sinat [tror jag att det står – lär sig Victoria finska?]. Om du visste huru glad jag blir då jag får dina bref. Jag tar mor eller hvem jag kan få fast i och svänger henne ikring på golfvet som om jag rakt [tillut hulliksi] (?) Och så hade jag knappt väntat att du skulle skriva denna veckan, så nog blef jag glad. Måtte du inte ha blifvit alltför arg, när du väntat på mitt bref, för då har jag det igen härnäst, men, käre Gunnar, jag kunde omöjligt, utan att tvinga mig därtill skr. då, först när jag inget bref fick, och sen när du skref allt det där tramset. Men det hade jag ju nog förtjänat.

Jag har varit några dagar i Arrie i denna veckan. Tant tyckte nog inte mycket om att "återlämna mig, men äktenskapsanspråken gå före allting annat" som hon sade. Hon väntar till närmre jul att få någon i mitt ställe, så skulle det bli så, att min resa ej blir nu, kommer jag ändå att vara där. Jag fick lofva att ändå vara där en vecka, blir det väl minst först i nov. då tant reser till Stockh. till sin sons bröllop. Hans svärfar har ändtligen gifvit med sig, och lofvat dem ett årligt apanage, hvilket gjort dem möjligt, att efter 5 år förlofning nu gifta sig.

²³ Arvid (1884-1913) en yngre bror till Gunnar som kanske också läst till kemist i Tyskland.

²⁴ Antagligen var Joel Heikel i den populära kurorten vid Vättern för att låta sköta om sig vid Hjos vattenkuranstalt som anlagts 1876. Man inkvarterades i vackra stora villor och det gick att – förutom att dricka det fina källvattnet – få gyttjebad, s k nauheimbad eller elektriskt ljusbad.

Tänk du, så förståndigt, de skola ej tillsvidare ha mer än 2 rum. Om ett år kommer de näml/igen/ att flytta till Sala, dit det regementet blir förlagt. –

Ja, få se nu hvad min Gunnar vill i nästa bref. Här hemma tror man ännu ej, att jag kommer att resa, men jag själf tager det för gifvet. Jag är mycket flitig om dagarne, så jag tycker mig inte ens ha tid att läsa det allra minsta om dagarne. På söndag, tänker jag, men då har jag att skriva till dig. Idag måste jag äfven skr. till farbror Joel, och så kommer de hem från Malmö, syskonen, så någon riktig husfred blir här inte. –

Tänk att äfven den älsta af Kochs flickor är i Amerika. Är det nu i höst att Brögger kommer till A.? Då skola naturligtvis äfven de båda vara med på vårt bröllop.²⁵ Tänk du, det blir ju riktigt stiligt. –

Gunnar, jag skall väl skaffa mig en enkel vid klädning, som jag kan ha då. Äfven lite andra kläder måste jag ha. Jag får mycket bagage. Undrar huru mycket man får ta fritt, eller om man i A. tar tull för nytt linne o. s. v. Mor vill att jag skall ta med ett par faltar och hufvudkuddar. Undrar om det är lönt? Men ylle, har man sagt, är dyrt där inne. Kunde du ej försöka ta reda därpå och skr. om det. Skall jag resa in till Kph. och köpa vigselring eller kan jag manne få någon därinne? Jag har tänkt på så mycket jag skulle fråga dig, men nu har jag glömt alltsammans. Väl om jag ändå vore där inne det är så mycket bråk²⁶ och tråkigt innan. Resan blir nog tråkig men skall väl gå. Ja, nog skola vi Gunnar ha mycket att tala om då jag kommer. Och vi skola inte nedtrycka den andres tankar och resonemanger, om man än tycker, att de ej skulle vara som ens egna. Men först och sist skola vi veta, att utom som inom kristendomen, målet för allt utveckling är renhet och sedlig förädling. Om vi alltid hålla detta klart för ögonen, skola aldrig "kampen för tillvarelsen", som Darwin säger, kännas oss svåra, ty utan strid ingen seger och därigenom kan vår kamp adlas och vi sporras till än högre kraftansträngning. Nog ha vi en djup vishetskälla i bibeln och huru härligt om man kunde fixera sitt lif efter Kristi lif. Så stor är han gentemot oss, att han kan kallas Gud. –

Nu är rummet fullt af rök. Har eldat här första gången i dag. Jag vet också mycket litet att säga dig idag, känner mig oförsvarligt tom – det är väl den otäcka rökens skull. Skrif nu åter snart, Gunnar, huru du än må ha bestämdt dig. Huru som helst, din är jag, så fullt som jag kan vara det – alltid, alltid. Din Victoria

+++

/ett odaterat brev utan början som sänts till Gunnar i Albany USA från Victoria, tydligen boende hos föräldrarna i Hököpinge. Antagligen skrivet under hösten 1905. Det verkar som om så snart Gunnar fått arbetet i Albany tjänade han så mycket att han kunde skicka efter Victoria./

Senare Sönd.

²⁵ De är alltså ännu inte gifta hösten 1905. Bröllopet planeras att ske i USA. UW

²⁶ Bråk = besvär

Jo, Gunnar, Pastorn var här inne och Far frågade om den där lysnings-saken. Om det är att du redan skickat den, så får du skriva en annan och få den bevitnad af svensk norska konsulatet eller af svensk eller norsk präst som bör sätta ämbetssigill (ej enskildt). Det fordras enligt lag. Den skall vara ställd till pastorsexp. i Hököpinge församl. däri du anhåller, att få taga lysning för dig, finsk undersåte o. s. v. –

Finns där männe i Albany²⁷ något konsulat eller någon svensk eller finsk präst? Hvad ska vi männe annars göra? Sedan blir där inte lång tid kvar, att få det ordnat men då struntar jag i det och kommer i alla fall. Nog stå vi precis lika fast utan att lag och myndigheter skola bestämma oss hvad vi skola göra. Vi är i "oss själfva lag". Ibland känner jag en riktigt trotsig opposition mot alla dessa föreskrifter om hvad man skall vilja eller icke. Vår vilja är vår egen, och som du äfven angående vår kärlek så ofta sagt, om vi alltför mycket låter våra handlingar pådiktas oss af menniskohopen skulle vi ha misst mycket av vår sanna personlighet, af vår inre människa, annars vore vi en af dessa flockmänniskor som inte kunnat annat än blifva ledda af väktare i allt hvad de företaga sig. Det är väldigt [pfasstigt?]. –

Huru glad jag blifver, min hjärtans älskade Gunnar, då du tycker jag är bra som jag är och, att du just är glad för det. Då må alla andra människor tycka vad de vilja. Och gluntar kan du nog få alldeles tillräckligt. – Ja, nog skola vi vara väldigt förståndiga som uppfostrare. Åh Gunnar, huru roligt, roligt det ska bli. Bara vi två.

Egentligen är det fint att vi inte är så nära några af våra anhöriga. Annars skulle vi kanske omedvetet ändå lyssnat till deras invändningar och rättat oss därefter. Nu bestämma vi två själfva. Men nog var en flicka, som den först födde, också mycket bra. Nej, adjö nu Gunnar, allra mest älskade, älskade, älskade, älskade. Huru tänker du nu, när du läser detta. Kommer jag, eller kommer jag inte. Det beror på dig.

Din Victoria

[längst ner i hörnet är en liten svart fläck:] Den här fläcken blef från kakelugnen.

---

²⁷ Gunnar Heikel har fått arbete i Albany USA. Albany är huvudstaden i delstaten New York och ligger vid Hudson och Mohawkflodernas delning, ungefär 25 svenska mil från staden New York.

1906

[Victoria Gullstrand kom till USA i slutet av 1905. De gifte de sig på julafton 1905.]

[Detta är slutet av ett brev där början och alltså datum och ort inte finns med. Det är skrivet från USA, troligen från Albany, NY, till prosten Joel Heikel i Wasa, Finland, Gunnar Heikels far. Sonen Armas är ännu inte född. Han föddes 3 oktober 1906 i Albany, NY. Brevet är troligen skrivet i början av år 1906]

... Jag hoppas att äfven Vivi²⁸ lyckas i vår ²⁹ men en svår spännande tid blir det för flickan stackare. –

Nu på senare tider har jag haft det ganska lätt och bekvämt å fabriken, så att jag ej känner mig överansträngd på något sätt. Nog är det äkta lifvet naturligare och sundare på allt sätt. Victoria och jag har uppfyllt Ps³⁰ önskan att uppmana Einar³¹ till snart giftermål. Jag är öfvertygad om att det vore mycket bättre för honom.

Jag skriver dessa rader å fabriken och har en hel hop saker som skall uträttas så jag slutar och låter Victoria äfven skriva några ord. De hjärtligaste hälsningar från Ps tillgifne gosse
Gunnar

Käraste Farbror!

Vi äro så tacksamma för Farbrors bref och för alla faderlig godhet Farbror alltid visar oss. Huru gärna skulle vi önska, att vi någon gång i världen kunde få tillfälle visa Farbror detta. Att Farbror skulle känna och veta, att trots den bittra ensamheten och den oförståelse Farbror nu lefver i, har Farbror dock alltid sina barn som i kärlek och tacksamhet tänka på sin gode Fader och skulle vilja göra allt, för att Farbrors tillvaro skulle bli ljus och solig och sinnet lätt och hoppfullt. Det är så svårt att tänka, att Farbror med sitt milda sinnelag som skulle vilja omfamna alla människor i godhet och vänlighet ej skulle hafva en människa att meddela sig med och blifva förstådd af, utan så helt och hållet vara hänvisad till

²⁸ Vivi Maria Heikel f 3 aug 1887 – d 29 jan 1968, Gunnars syster

²⁹ Antagligen med studentexamen

³⁰ Joel Heikel, f 3 mars 1851 – d 17 febr 1918, prost i Vas

³¹ Gunnars äldre bror Einar Benjamin, ändrade sitt efternamn till Heikkeli, f 23 februari 1877 – d 1928

sig själv. Då jag sitter ensam om dagarna tänker jag ofta därpå och förstår huru svårt det är – och jag har ändå Gunnar, det bästa, en kärleksfull make. –

Gunnar skrifer att han först om 3-4 år skulle vilja komma tillbaka. Jag hoppas innerligt att det må bli förr och jag tror, äfven för Gunnar skulle det slutligen blifva outhärdligt att lefva i detta fullständigt prosaiska, andefattiga land. Det vore att glömma sin själ, glömma lifvet att lefva i harmoni med sig själf och sin omgifning. Vi hoppas att det skall blir något bättre då vi behärska språket och kommit in i förhållanden, men det se vi, att mänskorna här äro så olika oss, att någon sympati eller varmare vänskap aldrig kan komma till stånd. – Mätte vi snart komma till det gamla kära Europa igen!

Hemmafrån³² hade jag bref i dag; allt godt och väl. Bror Ragnar³³ skall nu först i april upp i studentskrifningarne. Jag hoppas han klarar sig. Lillasyster Lippa³⁴ reser hvarje dag till skolan i Malmö. Jag är glad att hon hela kvällen är hemma hos mor och far, som annars är alldeles ensamma. Alla sex barnen äro utflugna ur boet.

Hoppas Farbror får sin flicka³⁵ till sällskap i sommar och kanske längre. Hon skulle kunna förströ Farbror någon af de långa timmarne. Nu kommer Gunnar i detsamma hem och jag måste ha lunchen färdig. Farbror må tro jag är glad, att han börjat "ta sig igen", har fått friskare färg och börjar blir rund om kinderna. Jag kokar också – uteslutande – svensk och finsk mat. Farväl nu käre Farbror. Varma hälsningar från tillgifna sonhustrun Victoria

Maja³⁶ hälsas hjärtligt af oss båda!

+++

Hököpinge d. 22/6 06³⁷

Käre Einar!

Huru lefver världen med dig? Du tyckes just inte vara så värst snabb med brefskrifning, ty vi ha under sista veckan väntat underrättelser från dig, men inga fått. Jag hoppas, att allt går i sina vanliga, jämna, nötta spår och att du därför ingenting funnit att berätta.

Basaren gick med löje och latter; en ganska lyckad tillställning. Musik och dans, larm i högan sky; blomsterflickor (däribland Filippa) klådde en på 10-öringarna, bir och vin och vatten flöto ymnigt; tombolan stormades, fiskdammen vittjades; jag vann en pennknif och 1 p. ?varor? på tombolan. Varulotteriet gick ?oläsligt? . Af 25 lotter, som jag fått att sälja, sänder jag dig en gratis. Lycka till! Mausegevär kunde ju passa. Jag är tillförordnad kontrollant, och skall nog se till, att det går rätt till. I lördags hade deltagarna supé med bal (efter harmonika)

³² Från föräldrarna Lars och Anna-Stina Gullstrand i Hököpinge, Skåne

³³ Ragnar Gullstrand

³⁴ Filippa Gullstrand

³⁵ Hans dotter Vivi Heikel

³⁶ Maija/Maja Sisbacka, trotjänarinna hos familjen Heikel, som kommit med från Aurora Heikel född von Knorrings hem. Aurora var Joel Heikels mor.

³⁷ Brev från skolmästare Lars Gullstrand i Hököpinge till hans son Einar Gullstrand

på Hvellinge gästis. Filippa var med och hade roligt; Ragnar var i Eslöv hos faster och kamrater. Därifrån skolan. Bruttot af basaren var C. 4000 och nettot ung. 3000 kronor.

I dag har Ragnar gett sig af till Stockholm, där han väl blir ett par veckor. Han erhöll 50 kr. af morbror och 75 kr. i stipendier. Han ämnar ock göra en tur på 3 à 4 dagar till Dalarna och skåda Siljan med omnejd. Och i eftermiddag ämnar Filippa sig till Trää, där hon väl blir ett par "uger". "De gamla" sitta hemma i boet. Kanske Torsten kommer hem till dem. Helmer var hemma i går förmiddag. Han har mycket lindrig tjänstgöring men är inte fri någon hel dag. Han har fått bref från Victoria, däri hon nämner, att hon fått bref från dig. Allt väl. Mycket varmt.

Något vidare nytt har inte gått af stapeln här annars. Chr. ?Larsson? har Bertha Bååth med man som främmande, vi var där på middag i söndags. Herr och fru ?Armand? hafva – tänk! – varit i Berlin 4 dagar. Där var landtbruksmöte och åtskilliga svenskar här från trakten reste dit. Utom detta hade de nog inte vågat sig åstad på ensam hand. Anders Nilsson har nu fått upprest en ny lada, rätt stor och bra, för hysande af säden. Denna tyckes ock vara af nöden i år, ty grödan står härlig. Och ogräset med i skolträdgården! Kvinnorna hafva att sköta med betorna, och själf hinner jag inte. Mor lukade³⁸ i går och Filippa gallrar betor och det hjälper ju något.

Efter midsommar eller rättare sagt i början av juli kommer antagligen moster Helena³⁹ hit; då skall det bli skolmöte i Malmö.

Vi hafva stora vackra smultron i trädgården uppe. Hade vi kunnat, skulle vi sändt dig några. Köp dig i stället en liter!

Nu till sist önskar jag dig midsommarglädje och förnöjsamhet och sänder dig kära hälsningar från hemmet! Mor och Lippa instämma. Din Pappa

Snart kunna vi väl vänta bref från dig. Kronans byxor komma väl till rätta?

+++

---

³⁸ Rensa ogräs

³⁹ Helena Jacobsson, syster till Anna-Stina (f Jacobsson från Trää) g m Lars Gullstrand. Helena var lärarinna.

1907

Rensselaer, NY. 4 April 1907

Min älskade Far!

Jag tror att det redan är 6 veckor sedan jag sist skref. Från Arvids bref har Pa dock hört att allt är "all right". Några händelser af betydelse ha ej inträffat. Allt går sin jämna gång. Armas frodas⁴⁰ och är så rar som något barn kan vara. En källa till lycka och glädje är han. Så tråkigt endast att ingen af våra egna skall få se honom, nu i sin allra sötaste ålder. Måtte han blott få vara frisk! –

För öfvrigt skulle jag gärna komma till annan plats, det vore nästan att begravva sig här om man stannade en längre tid. Har rest till NewYork för någon vecka sedan angående plats. Erhöll den ej, förlorade endast \$ 14 i resekostnader. –

Nog äro arbetsgifvarena småaktiga och ohumana i detta land, då ens dagslön genast afdrages om man för sjukdom är förhindrad att infinna sig till arbete, oaktadt det ej händt mig mer än tre à 4 gånger på snart två år. En som ej varit i Amerika, kan ej tänka sig huru ovänligt, fräckt folket är här. För att någorlunda komma till rätta, måste man själf antaga deras sätt, men då det är emot naturen, känns det just ej trefligt. –

Nog stanna vi här i Amerika ända tills jag afbetalat sista centen på mina skulder, men säkert komma vi sedan till Europa. Jag tror det borde löna sig bra, att sätta upp en fabrik i Finland för medicinska präparater, till en början endast i liten skala möjligen combinerad med analytiskt laboratorium. –

Nog är det ett tryck att vara i annans tjänst; beroende af alla möjliga dumhufvuds nycker. En man med en någorlunda utvecklad själfkänsla, kan ej i längden uthärda sådant. –

Som Arvid skrifvit, så arbetar han i en krag- och skjort-fabrikk i Troy, den största fabrik i branschen i U.S.A och troligen i hela världen: ung 7000 personer sysselsätts. Arvids lön är \$ 8 i veckan med hvilket han väl kan lefva ända tills han den 1 Aug anträder sin plats som sockerchemist i SydCalifornien invid Mexicanska gränsen. Vägen är visserligen lång, men då han engång fått

---

⁴⁰ Armas född 3 okt 1906 är här alltså sex månader gammal.

anställning i American Beet-Sugar CO:s tjänst⁴¹, får han ej låta ett sådant tillfälle gå ur sina händer. För öfvrigt är klimatet i Kalifornien kanske det bästa i hela världen och äfven folket hörs vara vänligare och mera tillgängligt än här i östern. Hans lön blir \$ 70 i månaden, hvilket ju är mycket bra. Platsen är dock endast fast för 5 månader, men om han visar sig duglig får han stadig anställning i Companiets tjänst. – Måtte det gå honom väl!

Tack för vallistorna som jag erhöi i går. Vad jag sett från Pohjan Poika, tyckes en hänsynslös agitation bedrifvas i synnerhet från Suomettarianskt håll. Får se om den ....-heten skall visa sig vara en från ryskt håll utsatt snara att störta nationen i fördärfvet, eller om dock det sansade och rätta skall segra till folkets sanna lycka och välfärd. I Pohjan Poika läste jag äfven i går att Wapaa Lona's redaktör besvärat sig till Hofrätten och fått en försvarsskrift av Augusta Krook⁴². Jag tycker Pa borde upptaga rättegång äfven mot kärringen; det vore mer än väl förtjent om hon blefve inburad för par månader. Allt patrasck skall sedan ännu blifva uppställda som landtdagskandidater.⁴³ Den förmenta äran har nog stigit Augusta åt hufvudet, svagt som det förut varit. –

Här börjar det nu så småningom bli vårlikt. Floden har varit isfri nu i snart tre veckor och min båt är åter i fullt bruk. Armas är ute så mycket som möjligt om dagarne. Litet bortskämd är han, som ju fallet för det mesta brukar vara med den förstfödde. Skrika kan han, ibland i renaste ilskan, men däremellan skrattar han så skälmskt och hans ögon stråla af friskhet och lefnadsglädje, så att hans små odygder äro gärna förlåtna. Hans Ma har sytt alla hans kläder. Fin är han ibland, isynnerhet på söndagarne är han som en liten prins. I går fyllde han just ½ år, väger 8 ½ kg. –

5/4 – Afbröts här i går. – Från Pohjan Poika i dag ser jag att Suomettarianska partiets kandidater erhållit de flesta rösterna i Wasa län. – Sorgligt! – Helmi Arneberg har väl skrivit till Studenten. Såg att alla från svenska fruntimmersskolan godkänts. Gratulera henne å mina och Victorias vägnar. Från Einar⁴⁴ hade jag bref för någon tid sedan. Tråkigt att hans affärer skola vara så dåliga, att han knappt kan få tillfälle att taga licentiaten. Ja, hela ens framtid, ens lefnadslycka tycks bero på pengar. Vore ej ekonomin, så stannade jag ej en dag längre i Rensselaer. En människa är beroende af sin omgifning d. v. s. medmänniskor; men sådana plebejer som det finns här kan man ej annat än förarga sig åt. –

Hittills ha vi ej träffat en endaste en människa, som man kunde tänka på att umgås med. Hoppas vi åtminstone till nästa höst kommit annorstädes. Det såg för en tid sedan ut, som om jag komme till Boston. Allt var så godt som afgjort. Fabriksegaren bestämde redan ett personligt sammanträffande i Albany, på tid som han sade sig utsätta inom loppet af en

⁴¹ Kan det vara den stora fabrik som Claus Spreckels hade startat 1899 och ett slag i Brawley, Kalifornien, och vars Factory 1 var en av världens största när det gällde att göra socker av sockerbetor? Hade Arvid verkligen tagit examen i Hannover? Kom han aldrig dit kanske?

⁴² Augusta Krook (1853-1942) har skrivit *Mitt Helsingfors. Ungdomsminnen*. Helsingfors: Söderström 1950 (om 1850-70-talet).

⁴³ 1906 hade kvinnor i Finland fått rösträtt och blivit valbara. Ställde Augusta Krook upp i valet?

⁴⁴ Gunnars äldre bror hette Einar.

vecka. Men är det snart en månad och ingenting har hörts så att allt hopp är så godt som ute. Lofva rundt och hålla tunt, det är nästan en regel i detta land. - Slutligen blir jag tvungen att antaga plats med mindre aflöning, ty praktik är för mig hufvudsaken. -

Huru har Pa mått nu för tiden. Att processa är visserligen ej roligt. Förargelser har mycket menligt inflytande på hälsan, och så pinsamt sedan för en fredsälskande man, att veta sig ha fiender. - Tacka hjärtligt Vivi för hennes bref. - Hälsa Ma, Vivi, Maja, Sandback m.fl. och själf var innerligt hälsad från tillgifne sonen Gunnar.

[annan handstil:] I hälsningar till Er alla, men mäst till min gode Farbror, instämmer tillgifvet svärdottern Victoria.

+++

[följande brev från Amerikas Förenta Stater, troligen skrivet i juni 1907. Tydligt foto med i detta brev, på vilket bara sonen Armas finns med, inte Inga, född först 30 april 1908]

7 Riverside Avn. /Obs deras adress antyder att de bodde vid floden Hudson/

Rensselaer. N.Y.

Min Älskade Far!⁴⁵

Samtidigt som jag afsänder några fotografier af familjen som Arvid⁴⁶ knäppt, närsluter jag några rader på det Pa må veta att vi äro friska och nöjda, d v s befinna oss så väl som det är möjligt i en främmande omgivning. Mycket mycket varmt ha vi det. Den 7 /juli??/ resa vi till landet och lefva friluftslif i två veckor. Så härligt det skall kännas.-

Sedan skall jag anstränga mig till det yttersta att få annan anställning, möjligtvis med sådan lön att vi kunde tänka på att ha jungfru. Lyckas jag ej snart förbättra min ställning i detta land, skall jag försöka om jag ej kunde lefva i eget land. -

De allra hjärtligaste gratulationer till Joëlsdagen den 13 och många hälsningar från tillgifne sonen Gunnar.

Käraste Farbror! Tycker inte Farbror att vår lille älskling⁴⁷ är präktig? O, huru lycklig jag, och också Gunnar är, att ha honom. - Gunnars uppgift att vi skulle ha jungfru dementerar undertecknad. Inte förrän vi komma hem till Finland. Det går så bra ändå. Varma hälsningar från svärdottern Victoria.

Älskade Pappa! I anledning af Joëls-dagen d. 13 juli sänder jag mina hjärtligaste gratulationer. Pappas tillgifne son Arvid⁴⁸.

Armas hälsar Farfar (med styrd hand)

⁴⁵ Till Joel Heikel

⁴⁶ Arvid Heikel, Gunnars bror, som troligen blev kvar i USA för resten av sitt liv.

⁴⁷ Sonen Armas Gösta Irving Heikel f 3 oktober 1906, Albany, NY, USA

⁴⁸ Arvid Mikael Heikel f 3 juli 1884 – försvann sedermera i USA, kom aldrig åter till Finland. Han var alltså en yngre bror till Gunnar.

+++

Albany, NY 15/8 -07

Min Käre Far!

Har ej på längre erhållit underrättelser hemifrån. Skref för ca. en månad sedan till Einar, bad honom äfven låta Pa få del af brevet. –

Vi flytta i morgon till Norwich, N.Y., där jag erhållit anställning; de första 6 månaderna har jag samma lön jag haft, men sedan får jag, om de äro nöjda med mig \$ 25 i veckan. Rysligt bråk⁴⁹ med flyttningen i sommarhettan. Då jag måste arbeta här intill sista dagen, kan Pa tänka sig att Tora stackare har det mer än tråkigt, då man i detta land ej kan räkna med den minsta vänlighet. Armas är frisk, jämförelsevis, haft diarré nu öfver en månad, hvilken dock ej i alltför stor grad tagit på hans krafter; han går nu snart och kan, ehuru litet otydligt säga både Ma och Pa. Rysligt liflig och följaktligen besvärlig är han. Hvarje ögonblick skall han vaktas, då han stoppar allt i munnen. –

Arvid reste för två veckor sedan. Resan har varit lycklig och nöjd tyckes han vara. Förrän han for bodde han med Lischen Koch 10 dagar hos oss. En ovanligt arbetsam och förståndig flicka är Lischen. En sådan just skulle Arvid behöfva, som själf är så obeslutsam och rufflös. Jag har gjort efter bästa förstånd allt hvad jag kunde för honom. \$ 30 lånade jag så att han ej skulle komma i knipa. Måtte denna plats bli stadigvarande. Annars måste han börja på med hvad som helst, tills han slutligen finner det bästa. Californien är kanske det bästa land på jorden. Härligt klimat och god arbetsförtjänst. Utklippen ur tidningarna som Ma sändt, och hvari Amerika utmålats som det värsta land på jorden äro fullkomligt förvrängda och öfverdrifna. I allmänhet ha människorna det mycket bättre här än i Europa, i synnerhet för arbetaren är och förblir Amerika det bästa land på jorden. Jag är ingalunda här i frivillig landsflygt. Om blott jag kunde få det ekonomiskt lika bra i Finland skulle jag genast komma hem. Det är penningen som regerar. Ett slit är det från morgon till qväll både för mig och Tora. Ingen finsk fru kan tänka sig hvad en fru utan tjenarinna har att göra. Men det går nog ändå.

Firman heter:

Norwich Pharmacal Co. Norwich, N.Y.⁵⁰ hvilken är min adress tills jag vidare underrättar. Har ej erhållit besked om Pa fått ördrummarna⁵¹ och huru belåten Pa är med desamma. –

Hinner ej skrifva mera denna gång. De hjärtligaste hälsningar till Ma, Einar, Vivi, Maja och min egen far från Tora, Armas och Gunnar.

+++

⁴⁹ Bråk betyder besvär.

⁵⁰ Denna fabrik var grundad 1887 och var en "major developer and manufacturer of medicines and veterinary products" enligt nätet och var sedan 1893 berömt för sin antiseptiska vätska och från 1901 för ett medel mot störd mage och diarré. Men gjorde flera sorters medicin än dessa.

⁵¹ Jo, så står det, helt tydligt.

/I Norwich, en ny fabrik och en ny stad. De flyttade i mitten av augusti 1907 dit. Nu har Gunnar Heikel också bytt bransch igen: läkemedelsbranschen./

[följande brev börjar mitt i och är skrivet på ett papper med ett brevhuvud med skriftlig information, samt en bild av en stor fabriksbyggnad: brevhuvudets texter:] The Norwich Pharmacal Company, Manufacturing Pharmacists, Main Office and Laboratories: Norwich, New York. Branch salesrooms: New York, 70-72 Fulton Street. Chicago, 92 Franklin Street. Agents for Great Britain: Thos. Christy & Co. London, E.C. Cable Address "Belnoris", New York. R.C. STOFER, President and General Maneger. T.D. Miller, Vice President and Treasurer. R.D. Eaton, Secretary. [troligen skrivet sommaren eller hösten 1907]

... naturligtvis finns många skand. hvars fordringar på lifvet ej äro större och för dem är Amerika ett guldland, ett idealland. –

Tack, Farbror, för det ädelmodiga erbjudandet att betala jungfru åt mig. Sådant kan där dock ej bli tal om. Min lille gosse och mina husgöromål sköter jag ledigt och gladt själf, och skulle, om jag än fick betalt 10 d., ej hvilja ha någon hjälp i huset. Var ej orolig för min hälsa. Jag är stark och kraftig och omtänksam, numera, i klädesväg. –

Tyvärr har Armas en 14 dar ej mått bra. Har fått af hvad veta vi ej, en stor tråkig böld på sin lilla vackra hvita kind. Nu är den mogen, och jag tror ej så smärtsam. I morgon skall Gunnar gå till Doktorn och få den öppnad, jag kan ej gå med. Den stackars lille pysen har haft mycket ondt, sof ej bra på ett par nätter, hade ej aptit och dålig mage. Både G. och jag ha lidit med honom, men allt hoppas vi, blir nu snart bra igen.

Armas börjar nu kunna äta annan mat, som soppor, ägg, ris, kex m. m. Han har 7 tänder och är alldeles förtjusande. Guldgult lockigt hår och de mäst underbara djupa blåa stora ögon. Fet, hvit och rund. Säger Dadda, mama, nänänä (då han inte vill ha) och à á á à á à och många andra visa ord som pappa och mamma förstå. Och kysser en gör han så mycket man vill, ibland alldeles oombedd. Spatserar rundt golvet med att hålla i stolar och soffor eller i pappas finger eller mammas kjolar, hvilket han särskildt älskar. På gatan vill alla komma och se och krama honom. –

En glad nyhet. Min rare lille man har köpt mig ett ganska bra piano för 40 dollar. Det är så roligt att då och då få sjunga en svensk eller finsk sång. – Vi ämnade först hyra ett för ett halft års tid, men det hade ej lönat sig, 4 d. i mån skulle de haft, vi betala nu 5 och efter 8 mån. ha vi det betalt. Då vi engång flytta få vi säkert en 25-30 d. därför. –

Platsen här är utmärkt vacker, fina villor, härliga trädgårdar, med finaste gräsmattor och blomsterrabatter, men som jag redan påpekat är det alldeles uteslutet att få något sympatiskt umgänge. Till det yttre är nog allt så skönt, men människorna själfva är renons på alla känslor eller högre lifsintressen. Käre Farbror, förlåt oredan och slarfven. Armas har, partvis, stått och dragit i mina kjolar och önskat mamma för sig. Nu sofver han. Då han åter vaknar skall vi gå och möta lille pappa. Hjärtligaste hälsningar från oss alla genom Farbrors tillgifna svärdotter Victoria.

Min Käre Far!

Som Victoria skrifvit rätt mycket denna gång, har jag ej något viktigt att tillägga. – Glad blef jag för Arvids skull då han alldeles genom ett lyckträff fått så god plats, med öfver \$ 1000 i året. Hade han blifvit brefsorterare hade han knappast kommit till sådan lön. Klokast är det för honom att stanna här några år. Då han ej har skulder, kan han få sig snart en anseelig sparpennning. –

Från 1 Jan. torde jag få \$ 25 i veckan, men nog får jag slita för mina fyrkar. Allt ginge ju nog om man hade tillfälle till någon andlig vederqvickelse, men under dessa förhållanden är det ett enahanda släp för tillvaron, hvilket för V. och mig kännes så mycket svårare då vi af naturen äro sällskapliga och intresserade för alla mänskliga sträfvanden. Nu ha vi blifvit slungade bort från alla civilisation, till ett samhälle befolkadt med idel brackor.-

Mycket kunde jag lära mig på mitt nya ställe om jag bara funne tid därtill. Amerikanarena förstå nog att utnyttja sin man, så att så godt som ingen tid blir öfrig för att få insikt öfver det hela, - Allt laboriearbete är på min del. Allt som inköpes måste undersökas. Och allt som säljes måste jag inspektera och märka med min stämpel. Förutom det framställer jag alkaloïder ur växter m. m. I Albany kunde jag ej lära mig något mera; laboriet var äfven smutsigt och dåligt och så vore egarena mycket gemena. –

Jag skref till Borg i går. Om det vore mig möjligt att få 5000 mk årlig i lön, reste jag utan betänkande härifrån, men riskabelt är det att återvända på vinst och förlust. Kanske, då jag väl kommit hem, det skulle visa sig som nödvändigt att återvända hit. - \$ 125 afsänder jag i veckan. Hvad jag kan undvara sänder jag sedan före nyår. –

Slutar nu, det är sängdags. Hjärtliga hälsningar till Vivi och om Pa träffar någon bekant till mig i Hfors så helsa äfven samt var innerligt "gegrusst" af tillgifne sonen Gunnar.

+++

1908

Norwich, N.Y 28/1 -08

Mina kära Föräldrar!

Hjärtligt tack för tidningarna och deras både andliga och materiella innehåll. Hakklapparna för Armas komma väl till pass och det var mig riktigt kärt, att få den af min lilla rara syster Vipsu virkade originella och trefliga kravatten. Väl att banken ändå inlöste den amerikanska vexeln. Dåliga tider är det i finansiellt hänseende nu i Amerika. Min bransch har dock ej fått känna alltför mycket af desamma emedan människor alltid äro sjuka och behöfva medicin, ja, kanske än mer nu än förut då fattigdom nat. alstrar sjukdom. Landet är dock rikt och kan väl utstå värre saker än detta.-

Ledsamt att Pa åter varit sjuk; i förra brefvet omtalade ju Pappa just huru frisk Pa fått vara hela vintern. Jag antar att allt är för längesedan öfverståndet nu. Det har förundrat mig att Ma ännu orkar skriva så väl som Mamma gör. Tack för raderna inom tidningen! –

Ja, hvad skall jag egentligen berätta härifrån, ty ni må tro att det sker och man erfar "förbaskadt" litet i sådan landsortshåla som Norwich. Den ena dagen är just som den andra. Arbetar för både mig och Victoria, bittida och sent. Vi ha så mycket att göra så vi ha rakt ingen tid att begrunda och filosofera öfver vår ställning. Så mycket är emellertid klart för mig, att jag ej stannar alltför länge här i byn. Vi har värkligen haft oturen att hamna här i Amerika till orter hvilka ej ha att bjuda på någonting som kunde försköna tillvaron på minsta sätt. Mina andra kamrater har haft fördelen att få vistas nära hvarann, men vi har varit isolerade från allt hvad europeiskt heter, och lika lite som en finne kan bli rysse, kan en bildad europé bli en "yankee".

Min och min familjs framtida utsikter? Ja, allt är ju en function af penningen. Nog kan ju Pa förstå, att det är omöjligt för oss att komma till Finland utan någon säkerhet i finansiellt hänseende. I Finland finns det alls ej några fabriker på den bana jag inslagit. Det enda vore för mig att starta egen affär men därtill behöfs pengar och svårt är det för mig att börja med lånta pengar, så jag oaktadt förmögna och högt uppsatta släktingar ej kan räkna på någon handräckning. –

Ej var det väl Pas allvar att jag genom Lauri Schroderus skulle försöka få plats i Finland. Han är ju på en alldeles annan bana än jag och hvad inflytande kan väl han hafva som själf alldeles nyss börjat lifvet? Nej – hittills har jag redt mig själf – och jag hoppas att jag aldrig skall komma i sådant läge att jag behöfde vädja till andras hjälp. Det blir väl nog så att vi stanna här i Amerika ännu för en obestämd framtid. –

Vi lida ju ej håller någon nöd här, och bättre blir det väl nog med tiden. Vi få spara och försaka nu i unga år, så vi snart bli qvitt skulderna⁵² och då med lättsinne och godt samvete kunna ställa det för oss så komfortabelt som möjligt. –

Appropos – mina skulder – Vid närmare granskning af Ps redovisning upptäckte jag ett litet misstag – en onödig "etta". Den är ju i och för sig en anspråkslös siffra, men då den placeras som först i ett 4-siffrigt tal blir den helt respectabel. Summa af "credit" har Pa tecknat 1957:62 ehuru summeringen i själfva värdet ger 957:62. Om det värkligen så förhåller sig att "ettan" smygigt sig in i misstag blefve följaktligen ifall debet och credit skola öfverensstämma balansen till 1908 – 1188:22 – eller min skuld – 1 Jan. 1908 – Fmk 8000. Hade ej Pappa för någon tid sedan afbetalt 1000 mk på någon af mina skulder? Jag tycker att jag redan sändt härifrån rätt mycket pengar och hade tänkt att min skuld var omkring 8000. Men kanske är det jag som misstar mig. –

Sänder emellertid Redovisningen till Pa i detta bref, så får jag sedan höra huru sakerna värkligen förhålla sig. Från Einar har jag nyligen hört. Han tycks vara mycket belåten med sitt lif. – Arvid skrifer nu och då ett kort. Berättade att de lovat honom löneförhöjning från Mars. Nog kan då den pojken vara nöjd att han kommit hit till Amerika. Skuldlös man och nästan samma lön

---

⁵² Kan det vara studieskulder? Eller har emigrationen gjorts med hjälp av lån? Hur som helst är det tydligen en skuld han har till sin egen far, som denna vill ha tillbaka snarast. Samtidigt verkar det som hans far vidarebefordrade pengar till ngn annan. Dock: skulder som ska avbetalas i Finland.

som jag. Först efter två år fick jag den inkomsten han har nu. – För hans skull kan Pa känna sig lugn. Men nog är det så godt som säkert att han blir för lifvet i detta land. Mycket lätt har han äfven för att amerikaniseras. Då jag spjärnar emot, bjuder han till af alla krafter. Redan har han tagit ut sitt "första papper" för amerikanskt medborgarskap och afsvurit all trohet mot N II.⁵³ – Han gifter sig väl inom ett år, och så är amerikanaren färdig. –

Från Daniel⁵⁴ höra vi ingenting, och de enda brefven vi erhålla äro från våra resp. hemmen. I detta arbetets land glömmes och glömmas man oerhört hastigt. Från mina härvarande kamrater hör jag aldrig något och de kamrater som stannat i gamla världen äro som döda för oss. Sen jag lämnade H:fors har jag ej t. ex. erhållit något som helst lifstecken från Lauri Schroderus. Först trodde jag på vänskap kamrater emellan, men jag har funnit att det varit villfarelse. Finner man ej kärlek och samförstånd inom äktenskapet, så är man den förutan hela lifvet. Om någonstades, så erfar man i detta kalla hjärtlösa land, betydelsen af ett fridfullt kärleksfullt harmoniskt hem. Det är detta vårt hem, som gör oss vistelsen möjlig här, det är ur det som all lycka utgår som vi ofta känna och som upplyser hela vårt lif. –

O att både Pa och Ma hade blifvit delaktiga af den lyckan! Slutar nu med varmaste hälsningar till Pa, Ma, Maja och andra som bry sig om dem från Victoria, pilten Armas och tillgifne gossen Gunnar.

P.S. Armas⁵⁵ kan säga följande ord: Mamma, Pappa, Amma (Armas), titta, wowwo (kissen), opptan (oppsan), Go-bej (engelska= adjö), antti (engelska=tant) äta egg, poje, - och många andra som han själf och Pa och Ma förstår. Han hemtar underifrån soffan Pappas tofflor och han är så rysligt rar, fast han nog är bortskämd och kan vara elak och envis också. – Han är Pappas och Mammans lilla älsklingsbarn.-

+++

Norwich, N.Y. 22 Mars 1908 /Victoria är höggravid och kommer att föda Inga den 30 april – de vill absolut fara hem till Sverige eller Finland. Victoria har bara varit i USA i två och ett halvt år!/
/

Min Käre Far!

Det är återigen ganska länge sen jag skrivit till Pa. Genom ett kort till födelsedagen samt ett bref till Ma hvilket jag afsände rätt nyligen, har Pa dock erfarit att vi varit friska och att vårt lif förflyter som vanligt. Kanske har Pa äfven redan före erhållandet af detta bref sett att jag annonserat i tre H:forstidningar efter plats i Finland. Antagligen förbli annonserna resultatlösa men jag vill emellertid bemöda mig och göra allt hvad i min makt står att om möjligt inom

⁵³ Tsaren Nicolaus II, som ville införliva storfurstendömet Finland helt med Ryssland.

⁵⁴ Kanske är det hans farbror Daniel Heikel, fadern Joels bror. Han var också ingenjör som Gunnar. Hade han manne också emigrerat?

⁵⁵ 1 år och 4 månader är han. Victoria är gravid med Inga i femte månaden, eller sjätte. Inga föddes 30 april 1908. Inget sägs om detta i brev hem. Täta graviditeter.

loppet af detta år erhålla antaglig plats i Finland eller Sverge. Tänker därför äfven införa annonser i Stockholms tidningar. –

Vi ha båda kommit till slutsatsen att vi ej länge mera kunna vistas i detta land. Visar det sig emellertid omöjligt att erhålla plats ej gärna understigande 6000 Fmk resp 5000 Kr. bli vi väl nödsakade att stanna här i Amerika, men jag hoppas i sådant fall att från hösten komma bort härifrån Norwich, ty det känns kusligt vid tanken att stanna här en längre tid. –

Jag är ej särskildt missnöjd med mitt arbete, det tillfredsställer mig i alla fall betydligt mer än i Albany, men staden är synnerligen tråkig, d.v.s. människorna af hvilka man ju dock borde ha rätt att vänta sig hälst något litet förekommande. Ja Amerikanarne äro ett i förvånandsvärd grad oartigt och taktlöst folk. Tänk bara att varken principalen eller någon af kontorspersonalen gjordt det minsta för ens trefnad. Här i landet där allt är conträrt till hvad det är i Europa är det ej de nykomna som skola göra första visit eller uppvaktning, utan de som intressera sig för främlingen söka upp honom. De bry sig så litet om en här, så att knappt någon har reda på, från hvilket land man är och de allra flesta ha ej ens så mycket vett att de förstode att presentera sig. Ej ett spår av kamratanda existerar och ej har man den minsta uppmuntran i sitt arbete. Det ligger i människans natur att arbeta sig till en social ställning här i världen om hon önskar åtnjuta ett vidt berättigadt anseende. Finner hon sig trots alla ansträngningar ej kunna höja sig måste missnöjet följa. Kort sagt, hvarför vi ej trifvas här är att i Amerika är pengar allt och bildning intet. Skulle jag förtjena här riktigt duktigt, så att vi kunde hjälpa upp hvad som brister i umgänge och högre intressen, med fint comfortabelt hem och åtminstone ha råd att bekosta oss en tjenarinna, vore nog syn på tingen ljusare –

Ja, får se hvilka omändringar i vårt lif som komma att ske. Nu vid våren ankomst är längtan efter ett lif med större omvexling, efter förhållanden som harmoniera med ens tankar och föreställningar, synnerligen stark. Vi äro båda unga och önska litet mera af lifvet än att sitta begrafna i en amerikansk landsortshåla.⁵⁶ –

Det må vara nog denna gång med utgjutelserna, de göra ju dock ej någon nytta och stundom kommer äfven den tanken att det kanske ej är rätt att fordra för mycket af lifvet. Äfven vi har mycket att känna oss tacksamma för. Vi har fått vara ovanligt friska och kunna dagligen fröjda oss öfver vår lille älsklige pojke och så känna vi oss verkligt lyckliga med hvarandra, veta att våra naturer utomordentligt väl harmonierar och det är nog just därigenom som vi kunna hålla modet uppe och för det mesta känna oss glada. –

Jag har nästan sedan jag tillträdde denna plats varit sysselsatt med vissa kemiska undersökningar privat för egen del, hvilka jag utfört vid hvarje tillfälle som erbjudit sig mellan mitt ordinarie arbete. Inom loppet af par månader torde de vara slutförda; ämnar publicera dem i Tyskland och hoppas jag påräkna mig par hundra mark. Detta har sporrat mitt intresse men då jag blifvit färdig med dem, kan ej mitt arbete gifva mig till tillfredsställelse. Tänker att Pa erhö

⁵⁶ UW tror absolut att Norwich vid den här tiden hade fler invånare än t ex Vasa. Men det var en arbetar- och industristad. Väl?? Vad jag kan se av nätet.

den lilla uppsatsen som jag sände för ca. en månad sedan. Densamma så kort som den är har emellertid en ganska stor betydelse inom Aceton-industrin. –

Hjärtligt tack för Pas stora vänlighet att sätta in i sparbanken en summa för Armas-pojken. Nog måste Pa ännu få se sitt barnbarn. Jag är säker att han med sin oskyldiga barnaglädje skulle riktigt förljuva Pas ålderdom. O, att penningen skall vara en så obarmhärtig tyrann här i världen. – Skulle vi få plats hälst i Sverge, så kunde Pa komma och hälsa på oss hvarje sommar. –

Ja sanningen att säga så vore det säkert att föredraga Sverge framför Finland under dessa osäkra tider i hemlandet. Jag för min del hör i politiskt hänseende till de som icke ifrå för alltomstörtande förändringar. Jag har nu snart i 10 års tid vistats utomlands och tillika följt med alla dess inre strider och söndringar, och jag har kommit till slutsatsen, att bevarandet af den svenska och svenskspråkiga bildningen och kämpandet för detsamma är ett lifsvillkor för landet i dess helhet. Ett folk på 2 ½ miljon, som behärskas af själföfverskattning och i vissa afseenden visat sig nära nog kulturfiendtligt, kan aldrig tänka sig kunna bestå om det vill isolera sig från all germansk bildning. Följden blir att den uppslukas af den ryska kolossen, och det tyckes mig värkligen som det finska folklynnnet vore mera mottagligt för österländskt barbarism än för ett vesterländskt tänkesätt. Under det senaste året har det svenska partiet ovillkorligen visat sig utgöra intelligensen, kraften och musten bland vårt folk.

I ett land där bildning aktas är det skönt för dem att lefva som sätta bildningens fana högst, och just det är orsaken att Sverige, lugnt som det är, vore mig mera sympastiskt än det af splittringar sönderslitna Finland. –

Klockan blir 11 på qvällen, så jag får väl sluta. Tack för nya Pressare som vi en gång i veckan erhålla. Hoppas Pa är frisk och ej känner lifvet alltför tungt. Hälsa Ma & Maja och själf tag emot innerligaste hälsningar från tillgifne barnen Gunnar och Victoria.

+++

/Det finns ett fotografi av alla fyra tagna i USA – det som nämns i detta brev /följande brev finns inte kvar i original men i en kopia av originalet:/

Norwich, NY 11/12 -08

Kära Föräldrar och Syster Vivi!

Julen är återigen snart inne hvadan Ni alla antagl. vänta bref från Edra antipoder. Det är visst nu redan den åttonde julen som jag varit borta från det gamla föräldrahemmet och vi undra mycket om vi skola fira nästa jul i Wasa. Ja, glada vore vi om vi lyckades få platsen, emedan det är ett sådant rastlöst arbete man för här i Amerika, att man ovillkorligen måste åldras i förtid. Ja, snart hoppas vi få visshet i saken men taga det nog med jämnmod om vi skola stanna här. Jag tror nog vi kan få det ganska drägligt äfven här med tiden, bara vi fått större lön och kunna hålla oss med tjenarinna och hyra beqväm lokal eller kanske köpa egen gård. Tungt känns det i alla fall att vara tvungen att mot sin vilja amerikaniseras, men det går väl så småningom. Så gärna vi äfven för Er Föräldrars skull komme till Wasa, ty synd är det att Ni ej skola få se och smeka

våra präktiga barn⁵⁷. Appr. för ca. 6 veckor sedan sände jag ett stort fint familjefotografi af oss alla⁵⁸. Vi befara att det förkommit då vi inga underrättelser fått. Äfven det som vi sände till Victorias hem har sannolikt bortsnappats. Ett exemplar skickade vi också till Einar⁵⁹; hoppas att det åtminstone framkommit. Visar sig vår befaran som sann, skola vi beställa nya kort och sända dem rekommenderade, hvad vi oförsigtigt nog underläto.-

Vi ha här nu full vinter idag ett veritabelt yrväder. Tråkigt för Armas som måste vara inne nu om dagarna och icke ens har något leksällskap. Jag nämnde i mitt sista bref att han förlorat sin matlust. Den är nu kanske något bättre men nog är det med rysligt besvär vi lyckas få i honom det hvad han borde. Han är emellertid frisk och kraftig ehuru han förlorat betydligt af sin rundhet. Inga Kyllikki mår bra. Tilltar ibland ett helt skålpund i veckan. Är rödbrusig som ett övermoget äpple men något bortskämd i det hon vill beständigt vara i sin mammas famn och tjuiter så snart hon placeras i sin vagn. På morgnarna behagar hon ibland väcka familjen redan kl. 5 och det är icke vidare snällt gjordt. –

Ja, Tora, är upptagen från bittida till sent, syr alla kläder åt barnen, tvättar och stryker och håller dem fina och rara som små dockor.-

Jag har mycket arbete. 10 timmar dagligen som jag ju berättat. Jag har emellertid utvärkat att jag på compagniets kostnad får företaga en resa till Baltimore och Washington mellan Jul- och nyår, hvarest Amerikanska Kemistsamfundets årsmöte hålles. Jag har gått in som medlem i samfundet och kommer äfven att hålla ett föredrag i Baltimore. En välbehöflig omväxling blir det att för några dagar förflyttas från en prosaisk-commerciellt till en vetenskaplig atmosfär. –

Appr. jag tror det inte kunde skada om Pa skickade in en notis till N. Pressen och H:bladet⁶⁰ att under rubriken Vetenskapligt omnämna att vår landsman Dr. Gunnar Heikel, för närvarande kemist vid en stor pharmaceutisk fabrik i Norwich, N.Y., U.S.A. har publicerat en längre artikel med titeln: "Neue Bestimmungsmethode für Pflanzenalkaloide mit Kalciumquecksilberjodid," som torde vara af betydande praktiskt värde." ⁶¹

Skulle noticen ej hjälpa mig att erhålla platsen i Wasa är det dock bra att hålla sig framme för kommande tider ty här i Amerika har jag lärt mig att enda sättet att komma sig fram i lifvet är att göra sig känd och ro ut med hvad man vet. –

Sänder samtidigt med detta bref ett exemplar af en amerikansk Journal, med en af mig författad uppsats, hvartill korrekturen tidigare afsändts. Den 15 November afsändes \$100; de ha väl anländt? Brevvet som Pappa skrev till Arvid⁶² under min adress anlände för ca en vecka sedan, men jag har tyvärr

⁵⁷ Sonen Armas och dottern Inga, båda födda under vistelsen i USA.

⁵⁸ Inga Kyllikki Grace f 30 april 1908, Norwich, New York, USA – d 198? i Uppsala, Sverige.

⁵⁹ Gunnars bror, se ovan

⁶⁰ *Nya Pressen* (kom ut 1883-1900 och igen 1906-1914) och *Hufvudstadsbladet* i Helsingfors

⁶¹ UW kollade *Nya Pressen* december efter den 15; hittade ingen sådan notis. Borde kanske kolla vidare januari 1909?

⁶² Yngre bror till Gunnar, som också emigrerade till USA.

ej kunnat befordra det vidare, emedan Arvid flackar omkring i Minnesota och ej uppgifvit någon adress. –

Från Hibbing, hvarest Kaisa Forsman är bosatt, tyckes han redan efter en dag ha styrt kosan till Duluth en grufstad med till största delen skandinavisk befolkning. Han omnämde med ett par rader i ett brefkort att han kan få sysselsättning i grufvor. – Han är en egendomlig gosse den Arvid. Han skref för någon tid sedan att han hade pengar öfver \$ 200 och kunde därför i lugn och ro slå sig ner för en tid hos oss i Norwich och hvila ut sig efter ansträngande nattarbete, men nu tycks han vara hågad att mottaga hvilken simpel sysselsättning som helst, alldeles som han vore färdig att svälta ihjäl om han ej får arbete. Nog tror jag det är svårt för Arvid att svinga sig upp i detta land, då han har en så osjälfständig natur. Jag har nog försökt göra mitt allra bästa men ytterst beror ju ens framgång på ens egen förmåga isynnerhet i detta land. Bara jag nu igen får korn på pojken, skall jag ha honom att resa hit till Norwich och försöka att skaffa åt honom något jobb, möjligen att gå omkring i husen och sälja min försilfringsvätska. Nog måste gossen ha det tråkigt, ensam och oförstådd som han känner sig i hela vida världen. Bekymren Eder emellertid ej för hans skull, nog får han äfven med tiden det bättre och han har ej så stora fordringar på lifvet. –

Af Einar⁶³ har jag erhållit bref rätt nyligen, sade sig söka till annan ort, som han säkert trodde sig kunna få. –

Till dig Vipsen⁶⁴ har jag sorgligt nog inte kommit mig att skriva fast jag fått flera kort. Pa har nämnt en gång att han tycker att du är lite fåfäng, men det tror jag ej. Som qvinna måste du vara en smul anlagd åt det hållet dessutom, annars frånginge du ju din natur. Vist ska du tycka om vackra stiliga dräkter och stiliga studenter med; vad nyttar det att bli en /"förö alvarsum"?/ mamsell à la Edith Wecksell⁶⁵. Glädje behövs i denna glädjelösa värld och kan du smitta ner några dystra, nedslagna menniskor med lite berättigad fåfänga och livsglädje, så utför du en nyttig mission här i världen. –

Jag hoppas att Ma⁶⁶ fått mitt bref äfvenså sömnpulvret. Om så önskas kan jag förse Ma med alla upptänkbara mediciner. Olika smörjor, salvor, sömnmedel m m. Om Veronalet framkommit skall nog annat efterfölja. –

Vi vänta på telegram hvarje dag och stor blev glädjen både i öster och wester om Slätis/?/ och consortes behagade föreslå mig till tjensten. Vi ha ofta funderat huru vi skulle ha det, egen båt, villa vid strömsöfarleden, skurra backe och skeda med våra småttingar m m fina saker, allt som här aldrig bjudes – endast arbete-arbete 365 dagar i året.

Nu till sist en glad, fröjdeful Jul till Pappa, Mamma, Vivi, Lydia, Maija, Helmi, Rolf samt andra som ännu komma ihåg mig
Tillgifne sonen och brodern Gunnar

---

⁶³ Gunnars äldre bror

⁶⁴ Gunnars syster Vivi, troligen i Vasa hos sina föräldrar vid denna tid

⁶⁵ Troligen Edit Elisabet Wecksell f 12 sept 1881- d 24 juni 1955 ogift. En avlägsen släkting?

⁶⁶ Anna Elisabet Heikel född Lagus f 20 juni 1848 – d 15 febr. 1921

En glad Jul önskas Eder alla! Hoppas vi få fira nästa jul tillsammans.
Eder Victoria.
+++

[Detta brev finns bara i en kopia]

Tryckt brevhuvud: The Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland

Dec 31 – 08

Kära Föräldrar!

Som Ni ser är jag för tillfället i Baltimore som deltagare i Amerikanska Kemistsamfundets årsmöte. Fabriken i Norwich betalar resan fram och tillbaka, hvarför jag tyckte det vara allt skäl att ... ned och se sig om en smul. Då jag emellertid ej känner en enda person bland deltagarene, ej heller någon annan i denna miljonstad, kan ej trefnaden vara alltför stor. Man får snabbt nog att lyssna till föredrag. Äfven jag höll i går ett, men trots det lyckades jag ej göra några bekantskaper af värde. Amerikanarena äro mycket otillgängliga. Några excursions har jag gjort till diverse fabriker och i öfvermorgon företages en utflygt till Washington, hvarifrån jag reser hem igen, till min goda hustru och rara småttingar som jag redan mycket saknar. Vi ha väntat med stort intresse på telegram angående platsen i Wasa⁶⁷, men dag efter dag blef hoppet mindre och då jag hittills ingenting hört torde allt hopp vara ute, och Norwich förbli min vistelseort för kanske en mycket lång tid framåt. –

Vi längta ofta bort från Norwich till en större stad, eller rättare efter vänner, men svårt är det för mig att erhålla annan i ekonomiskt avseende bättre plats, då jag redan har ganska stora anspråk på lön. –

Pengarna till Arvid har jag fått och skall sända dem till honom genast jag återkommit till Norwich. N.Y. Jag hoppas pappa fått lugnande bref från Arvid. Då han ej på några villkor vill resa hem till Wasa, må han gärna försöka här. Jag tror för min del föröfvrigt att han nog får god anställning efter genomgången kurs i "Mining College". –

Victoria reser säkert till Sverige med småttingarna i Maj. Kanske Pa då tar en tripp till Hököpinge för att se sina barnbarn. –

Mamma tycker säkert att det är mycket sorgligt att vi skola stanna här, men hvad kan göras, jag har gjort mitt bästa, och nu då vi varit här i snart 4 år, med mycket obehag och anspråkslös våning och utan tjenarinna, allt i hoppet att vår vistelse endast blefve temporär, och vi se oss nödsagade att stanna här, måste vi slå oss ner med tanken att också en smula lefva, ej endast kämpa för att kunna lefva. –

I Lund har en liten kemisk fabrik erbjudits till salu. Jag har skrivit för att få närmare upplysningar, om det ser lovande ut skall jag köpa. Victoria säger

---

⁶⁷ Men han fick troligen ändå denna plats i Vasa, som föreståndare för ett laboratorium.

att jag säkert får lån från hennes morbror⁶⁸. – Nog är det lite riskabelt att börja med lån, då jag har familj att försörja, men man måste väl taga risken.

Antagligen är fabriken dock för dyr och planen går om intet. Allt beror på pengar. De kunna uträtta stora ting här i världen, och svåråtkomlig är den varan. Oerhörda rikedomar finnes i detta land, men huru komma åt dem. På "Silvo"⁶⁹ har jag förlorat circa \$ 40. Affärsmannen i New York visade sig vara en bedragare. Jag sände honom först en liten beställning som han betalade, men sedan jag sändt honom den andra på 100 flaskor, vägrade han fräckt att betala. Det lönar sig nog ej att med lagen till hjälp försöka få ut pengarna, emedan omkostnaderna öfverstege beloppet. Skall ännu försöka mig på att få åtminstone tillbaka förlusten men svårt är det för mig att göra affärer med 10 timmars sträng arbetsdag. –

Pennan är usel så det är en pina att skriva med den. Slutar därför med hjärtliga hälsningar till Mamma, Pappa, Vivi, Maija, Arnebergs m fl tillgifne sonen Gunnar

+++

1909

[Gunnar och Victoria kom tillbaka från USA. Victoria med barnen har stannat, på vägen, hos hennes föräldrar i Hököpinge. Gunnar har rest vidare till Finland för att tillträda sin plats i Wasa och antagligen också ordna med bostad till familjen. Med detta år 1909 börjar också nästa del av korrespondensen ...]

Hököpinge Månd 23 Mars 09

Min dyre, älskade Gunnar!

Tack min kära Gunnar för ditt goda varma bref jag fick i går förm. Det gjorde min söndag så uppfylld af ljuf glädje. Men tillika förebrådde det ock pinade mig att du kanske allt ännu är utan underrättelser från mig. Men senast i morgon tisdag har du det säkert. Men hvarför vill man åter och åter igen se bevis på huru kär man är för den andra, ty det är det, mera än de faktiska nyheterna man längtar efter att se. Ja, det är kärlekens väsen, fordrande i samma mått som gifvande, annat kan det ju inte vara. –

Småttingarna och jag själf må bra. Armas ligger och vrider sig i sängen, "vill ha vatten, se [motte] afilippa och kan inte sofva". Snart öfverväldigar sömnen honom, kanske möter han sen i sömnen sin gode Pappa, som säkert ofta tänker på honom och gärna igen skulle vilja kyssa hans mjuka barnaläppar. – Du kan ej tänka hur innerligt kär han är, då han läser sin aftonbön, så oskyldigt barnarent, och så vacker som man tänker sig Guds godaste ängel. I efterm. var jag ute med honom och han var storförtjust öfver att se "tora, tora" vattenfall, nere i bäcken här. Och sen fick han ta snöbollar och

⁶⁸ Nils Jacobsson? i Trää, Skåne, som troligen var ganska förmögen, vad man kan förstå av senare korrespondens.

⁶⁹ Se brev före där det talas om en försilvringsvätska som Gunnar Heikel tillverkar och som han kunde tänka sig att hans bror skulle sälja till honom. Det måste vara denna som kallas för "Silvo".

smälta i de stora vattenpussarne på vägen. De' va' ett utomordentligt nöje. – Och han hjälper morfar från soffan och mormor att duka bordet och matar pullorna och marscherar t. rytteriets marsch och är flitig hela dagen. Och no säger han inte utan naj, men "look at the boy" och "I want". I går fick jag bref och fotografi (Mary och Gus) från Margaret. Han kände dem båda ögonblickligen. – Inga är god och rar och, tror jag, äfven fetmat. Mycket lugnt och godt har jag det, sofver som en stock 5 min. efter jag lagt mig, kysser ditt bref först och ..ver så godt jag kan några ord för dig, min Gunnar.

Men det smärtar mig tidt och ofta, att se Far vara så klen och nerstämd. Fast det är säkert att Armas och Inga och jag med äro honom till stor uppmuntran. Han säger att Armas är ovanligt klok för sin ålder. –

Ditt vitsord af Senator Hjelt⁷⁰ glädde mig mycket, ty jag vet att det mycket gladt dig. Nu reser du säkert med lite större själfsäkerhet och lugn till din nya plats. – Ja, huru väl Gunnar, om vi komme att bo lite längre bort från orent tal. Vårt hem, vår kärlek, är för mycket värd för att ovarsamt beröras af afundsjuka skvallersjuka tungor. Som du vet har jag äfven svårt att försvara min rätt, att vara morsk då det skulle behövas och jag är så rädd för kritiserande blickar. Men tro ej att jag är rädd för att bo i lilla byggningen heller. Om man gör det som är rätt och vill det rätta och då mänskor ser att man med djup kärlek är fästad vid make, barn och hem, vilja de en heller icke något ondt.

Snart ha vi våren här, så långt äro nog ej ni. Se de små sipporna! Hvilken lifssegghet, hvilken stark brytande kraft den besitter! Att spränga den kalla hårda snöskorpan, att kunna slå ut i blom fastän ej solen har sändt dem en enda liten värmande stråle, se, tänk, hvad lärdomar vi förmättna mänskobarn kunna finna däri. Hos mig väckte det till lif en djup tacksuck för lifvet som blifvit mitt och att det va' skönt att jag gifte mig me' dej, och att den svenska soliga knoppande mustiga våren är i faggorna. **Oh, så vi, du och jag, skola njuta våra dagar tillsammans, mycken natur, mycken frisk luft, härdning med all slags sport, kyssar, smekningar, ömma ord däremellan, inga grofva hårda ord och usch, inga fula seder mer efter detta ej ens på skämt, endast ett rent och förfinat förhållande får komma mer i fråga, vi äro ju hvarken plebejer eller barn. Det gick bara an i Amerikat!** Ja papperet är slut och kl. går mot 10. Sömn. Hälsa alla de dina så glatt er möte måste ha varit.

Lika lidelsefulla kyssar till dig, min allt på jorden. Victoria

+++

---

⁷⁰ Senator E Hjelt var vid årets slut 1908 mkt i rubrikerna i t ex *Nya Pressen* i december.

